

LAIŠKAI
LIETUVIAMS

1970
Balandis - April

JAU LAIKAS NUSIRAMINTI J. Vaišnys, S. J.	110
LIETUVOS LAISVĖS SIEKiant (X) M. Krupavičius	115
EILĖRAŠČIAI Henrikas Nagys	118
HENRIKO NAGIO "BROLIAI BALTI AITVARAI"	
M. Saulaitytė	119
MONTESORINIS AUKLĖJIMAS D. Petrutytė	123
LIETUVIŠKA ŠEIMA B. Vindašienė	126
VASARIO 16-TOSIOS MINĖJIMAI G. Plačas, D. Matulionytė	
ir redakcija	132
SIBIRO TREMTINĖS LAIŠKAI (II)	135
FORMA AR TURINYS? V. Kleiza	137
VOKIETIJOS "LABDARAI" — DVEJI METAI G. Šlikas	139
GIMTASIS ŽODIS	140
ATGARSIAI	142

Šis numeris iliustruotas Lietuvių Foto Archyvo konkurse premijuotų arba atžymėtų kūrinių nuotraukomis. Viršelis — A. Kezio, S. J., nuotrauka. Užsklandos — Giedrės Žumbakienės. 109 psl. — V. Kauliaus, S. J., nuotraukos.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Redaktorius — Juozas Vaišnys, S. J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, prof. Petras Jonikas (kalbos skyriaus patarėjas), Eglė Juodvalkytė, Vytautas Kasniūnas, Vaclovas Kleiza, Nijolė Užubalienė. Meninė priežiūra — Dalia Rėklytė-Aleknienė. Fotografija: Uosis Juodvalkis, Virgilijus Kaulius, S. J., Algimantas Kezys, S. J. Administracija: Petras Kleinotas, S. J., ir Dana Kurauskienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telefonas — 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata — 5 dol., atskiro numerio kaina — 50 centų.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$5.00, single copy 50c. Second-class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

1970 m. Balandis-April
Vol. XXI, Nr. 4

LAIŠKAI
LIETUVIAMS

**Pavasaris — kaip jaunystė: linksmas, nerūpestingas,
bet drauge susimąstęs ir melancholiškas...**

JAU LAIKAS NUSIRAMINTI

Dar vis pasitaiko žmonių, ypač vyresnio amžiaus, kurie tebesijaudina dėl liturginių reformų. Jie yra nepatenkinti, murma ir kritikuoja Bažnyčią, manydami, kad tas jų nepasitenkinimas ir kritika ką nors padės, kad gal vėl bus grįžtama prie senosios tvarkos, kad vėl bus altoriai pristumti prie sienos, kad bus gražinta lotynų kalba, kad jiems nereikės drauge su kitais aktyviai dalyvauti mišiose, bet galės kur nors kamputyje "susikaupti" kalbėti rožančių ar litaniją. Ir rožančius, ir litanijos yra Bažnyčios patvirtintos ir tebepraktikuojamos maldos, yra labai gražu, jei kuris nors tikintysis turi laiko ateiti į bažnyčią, kai ten nėra jokių bendrų pamaldų, atsiklausti prie altoriaus ar kur nors kamputyje ir susikaupti, pasikalbėti su Dievu, bet mišios nėra kiekvieno individuali, asmeniška malda, bet visų bendra auka. Tad tikrai jau būtų laikas nusiraminti, nustoti jaudintis ir murmėti, stengtis suprasti tų reformų priežastis ir prisitaikinti prie Bažnyčios nustatytos tvarkos.

REFORMOS IR JŲ PRIEŽASTYS

Pirmiau neretai tekdavo išgirsti kai kuriuos asmenis kalbant, kad Katalikų Bažnyčia yra pasenusi, neįanti su gyvenimu, atsilikusi nuo modernių laikų, būtinai reikalinga reformų. Atrodo, lyg panašiai būtų galvojęs ir Jonas XXIII, savo amžiumi priklausęs senajai kartai, bet jaunatviška ir pažangia dvasia pralenkęs daugelį moderniosios

krypties atstovų. Popiežius sušaukia Visuotinę Bažnyčios Susirinkimą, norėdamas atnaujinti Bažnyčios gyvenimą, kad jis labiau derintųsi prie dabartinių laikų ir turėtų daugiau įtakos vis labiau ir labiau nuo Dievo tolstančiam XX-tojo amžiaus technikos garbintojui. Susirinkimas pradėdamas mintimi, jog reikia plačiau atidaryti Bažnyčios langus ir duris, kad įeitų daugiau šviesos ir šviežio oro. Toji šviesa, kurią pasauliui atnešė Įsikūnijęs Dievo Žodis ir kuri apšviečia kiekvieną žmogų, ateinantį į šį pasaulį, ne vieno Bažnyčios nario gyvenime jau buvo bepradedanti gesti. Gal po šešioliktojo amžiaus Reformacijos ir po Tridento susirinkimo jau per ilgai buvo uždaryti langai ir durys, vis bijantis, kad vėl neišsuktų smarkūs vėjai ir pavojingos audros.

Jonas XXIII galvojo, jog Bažnyčia jau pakankamai sustiprėjus, kad galėtų drąsiai išeiti iš slėptuvių ir stoti akis į akį su moderniuoju pasauliu. Bet, norint sudominti pasaulį, reikia jam parodyti tikrąją šviesą. Ne visų ji buvo pastebima, kai kurie neįstengė jos atskirti nuo kitų blykčiojančių pelkių žiburėlių, nes jos spindesys žmonių neapdairumo, sustingimo bei rutinos buvo susilpnintas. Tą šviesą reikėjo atnaujinti ir žmonėms parodyti jos pirmą spindėjimą.

Pradėta nuo liturgijos — Dievo garbinimo. Juk tai svarbiausia, tai pirmutinis žmogaus tikslas, kuriam jis sutvertas. Mūsų liturgijos centras yra

šv. mišios, tad, atnaujinant liturgiją, ir skirta mišioms daugiausia dėmesio. Bet keista, kad dabar, kai jau yra įvesta įvairių reformų, tie patys asmenys, kurie pirmiau šaukte šaukė, jog būtinai reikia reformų, jau yra tomis reformomis nepatenkinti. Kartą viena moteris, grįžusi iš bažnyčios, liūdnai išsitarė, kad dabar bažnyčioje likusi tik viena sena ceremonija — tai rinkliava, o visa kita jau pakeista... Kai kas skundžiasi, kad jam yra pavojus prarasti tikėjimą, matant, kad Bažnyčia yra tokia nepastovi, kad dabar yra keičiama tai, kas pirmiau visų buvo laikoma gera, kas buvo jau šimtmečiais vartojama ir gerbiama.

Bažnyčia, reformuodama liturgiją, nesikeičia. Jos mokslo esmė yra Kristaus paskelbtosios tiesos, kurios niekad nesikeis, kurių pakeisti neturi teisės nei vyskupai, nei popiežius, nei Bažnyčios susirinkimai. Visi liturginiai veiksmai yra tik išoriniai Dievo garbinimo būdai, kurie gali keistis, keičiantis žmonių papročiams. Pagaliau reikia žinoti, kad dabartinis liturgijos atnaujinimas nėra įvedimas ko nors visai naujo, ko pirmiau niekad nebuvo. Teisingiau sakant, tai yra tik grįžimas prie pirmąsios liturgijos dvasios bei prasmės, kuri šimtmetis iš šimtmečio dėl įvairių priežasčių buvo gerokai pakeista.

Kristus įsteigė mišias paskutinės vakarienės metu, kai palaimino duoną ir vyną, paversdamas juos savo kūnu ir krauju. Bet galutinis mišių įprasminimas buvo ant Kalvarijos kalno, kai Kristus save paaukojo Dangiškajam Tėvui, norėdamas atpirkti žmoniją iš nuodėmės vergijos ir grąžinti jai pirmųjų tėvų nusikaltimu prarastus dvasinius turtus. Tada Jis mums užpelnė visas malones, kurios dabar dalinamos mišių metu. Jis tada mums užpelnė begalinę malonių jūrą, bet dabar mes

tiesiog iš tos malonių jūros pasisemiame, kokių indu sėmiame — kiek esame tam prisiruošę ir kokių uolumu dalyvaujame mišių aukoje.

Pirmaisiais amžiais krikščionių mišios buvo daugiau eucharistinio pobūdžio, nes paskutinės vakarienės prisiminimas ir Kristaus liepimas tai daryti Jo atminimui dar buvo labai ryškūs. Tik šiek tiek vėliau buvo pradėta daugiau pabrėžti mišiose aukos prasmę. Toji meilės puota — eucharistija būdavo atliekama kokiuose nors privačiuose namuose, kur buvo daugiau vietos, ant paprasto stalo. Bet vėliau, kai buvo norima daugiau pabrėžti, kad mišios yra auka, buvo pradėta statyti akmeniniai aukurai — altoriai. Krikščionių persekiojimo metu buvo labai gerbiami kankiniai, savo gyvybe pasiūdyję tikėjimą Kristaus mokslu. Norint juos pagerbti ir prisidėti prie jų heroiško tikėjimo, ir mišių auka dažniausiai būdavo aukojama ant jų kapų.

Kai tikinčiųjų skaičius paaugo, ypač po Konstantino edikto, grąžinusio krikščionims laisvę, mišioms paprastų namų jau nepakakdavo, tad buvo pradėta statyti specialūs maldos namai — bažnyčios. Iš pradžių jos buvo paprastos, nelabai puošnios, be jokių statulų ar paveikslų. Tai buvo tik didelė salė ir altorius. Krikščionys gerai suprato, kad mišių metu svarbiausią vietą užima ne namų puošnumas, ne auksas ar marmuras, bet toji plebs sancta — krikščionių bendruomenė, kuri draug su kunigu siunčia Dievui Kristaus kūno ir kraujo auką. Čia jie aukodavo tą mistinę auką, visi priimdami šv. komuniją, visi drauge dalyvaudami toje meilės puotoje, kuri juos labiau sujungdavo, primindavo vienas kito meilę ir vienybę. Juk apie tai taip aiškiai ir taip jautriai buvo kalbėjęs Kristus, eidamas su apaštalais iš paskutinės vakarienės salės į Alyvų darželį.

Bet pirmųjų krikščionių ramybę ir neseniai gimusios Bažnyčios vienybę tuoj pradėjo drumsti klaidingas kai kurių asmenų krikščionybės supratimas. Ypač pavojingą doktriną pradėjo skelbti Arius ir kiti jo sekėjai. Jie kovojo prieš Švenč. Trejybės paslaptį ir neigė Kristaus dievybę. Krikščionys tuoj ėmė gintis ir visur labai pabrėžti Kristaus dieviškumą. Kristaus ir Dievo sąvokos buvo maišomos, Kristaus žmogiškumas lyg ir pamirštas. Vietoje Kristaus — Tarpininko tarp Dievo ir žmonių, buvo labiau vartojama Dievo sąvoka. Vietoje Naujojo Testamento malonaus ir švelnaus Dievo Tėvo vis labiau buvo grįžtama prie Senojo Testamento Dievo — galingo, majestotiško dangaus ir žemės Tvėrėjo bei rūstaus Teisėjo. Tikintieji pradėjo lyg ir bijoti arčiau dalyvauti mišių aukoje. Mišios tapo tik kunigo atliekama ceremonija. Altorius taip pat vis buvo tolinamas ir tolinamas nuo žmonių, pagaliau atitvertas net tvorele ir pristumtas visai prie sienos presbiterijoje. Tai buvo lyg Senojo Testamento sancta sanctorum — toji šventovė, į kurią tegalėjo įeiti vyriausias kunigas, o kiti ten įeiti nebuvo verti. Pradėjo blėsti ir taip pirmaisiais amžiais ryški Dievo vaikų sąvoka, o jos vietą užėmė pradėtos steigti Dievo ar Marijos vergų brolijos.

Kunigas atnašaudavo mišių auką, nusišukęs nuo žmonių, lyg bijodamas išduoti jiems paslaptį. Toji paslaptis dar labiau buvo laikoma, vartojant svetimą, žmonėms nesuprantamą, lotynų kalbą. Tad visai nenuostabu, kad žmonėms mišios tapo visai svetima, nesuprantama ir neįdomi ceremonija, kurios metu jie kalbėdavo rožančių, skaitydavo litanijas ar kitas maldas, nieko bendra neturinčias su mišių auka ir jos metu kalbančiomis maldomis. Tikintieji jau nebuvo aktyvūs mišių

aukos dalyviai, bet vien pasyvūs jiems nesuprantamos ceremonijos stebėtojai.

Kartais prieš tokį nutolinimą nuo pirmąsios mišių prasmės būdavo vieno kito nedrąsiai pasisakoma, bet tai būdavo tik tyruose šaukiančiojo balsas, kurio niekas neišgirdavo. Bet kai į Šv. Petro sostą atsisėdo Jonas XXIII, atrodo, kad pačios Apvaizdos stebuklinga ranka viską pakreipė kita kryptimi. Vėl grįžtama prie pirmąsios Bažnyčios dvasios, vėl mišių aukai grąžinama jos tikroji prasmė, vėl norima duoti tinkama vieta tikinčiųjų bendruomenei, kad ji iš pasyvumo pereitų į aktyvumą, nes mišios nėra tik kunigo auka, bet visų tikinčiųjų auka, kunigui vadovaujant, aukojama Dangiškajam Tėvui. Kunigas jam duota galia tik paruošia auką — Kristaus kūną ir kraują, o tą paruoštą auką aukoja visi mišių dalyviai, tokiu būdu tapdami Kristaus atpirkimo dalininkais.

Tad visi šie liturginiai atnaujinimai, su kuriais jau mūsų tikintieji yra šiek tiek susipažinę, yra tikrai ne tik naudingi, bet būtinai reikalingi. Nors iš pradžių jie, kaip ir kiekvienas naujas dalykas, gal kai kam neįprastai atrodo, bet praeis kiek laiko, su jais visi apsipras ir džiaugsis, kad jie bažnyčioje nėra tik pasyvūs žiūrovai, bet aktyvūs dalyviai, kad ir jie drauge su kunigu gali Dievui aukoti tą Naujojo Testamento auką, kuri išgelbėjo žmoniją iš nuodėmės vergijos ir dabar nuolat teikia Kristaus užpelnytas malones.

PAAIŠKINIMAS NEPATENKINTIEMS

Įvedus į liturgiją gimtąją kalbą ir kitas reformas, daugelis tikinčiųjų, ypač jaunimas, yra patenkinti. Jie džiaugiasi, kad pagaliau gali melstis suprantama kalba, kad gali aktyviai dalyvauti mišiose ir geriau suprasti jų prasmę. Tačiau atsiranda ir tokių, kurie labai gailisi lotynų kalbos, nors tos

kalbos visai nesuprasdavo, ir nemėgsta dabartinių mišių, kuriose aktyviai dalyvauja visi žmonės. Kitiems nepatinka, kad kunigas mišių metu yra atsisukęs į žmones. Yra ir tokių, kuriems dabar yra per maža mišių už mirusius, nes dabar jau rečiau kunigas išeina atnašauti mišių, apsivilkęs juodais gedulo rūbais.

Visiškai nenorime teigti, kad visi šie nepatenkintieji yra tik mažai apie mišias ir liturgiją nusimaną paprasti žmonės. Ne, yra ir dvasiškių, kurie šiomis reformomis nelabai patenkinti. Tačiau reikia prisiminti, kad šios reformos buvo įvestos ne šiaip sau, užėjus norui ir daug nepagalvojus, bet po labai ilgų, rimtų ir moksliskų diskusijų Visuotiniame Bažnyčios Susirinkime, kur dalyvavo apie pustrčio tūkstančio viso pasaulio vyskupų ir kardinolų, nekalbant apie žymiausius įvairių šalių teologus ir ekspertus. Tad niekinti ir kritikuoti jų nutarimus nebūtų labai didelio protingumo ar mokslo pažymys. Bet vis dėlto jokių būdu nesakome, kad tų nepatenkintųjų argumentai neturėtų visiškai jokio svorio ar logikos.

Yra tiesa, kad, vartojant visoje Bažnyčioje tą pačią kalbą, gal labiau buvo pastebima bent išorinė Bažnyčios vienybė, kad tikintiesiems toji lotynų kalba, nors ir nebuvo suprantama, bet vis dėlto ausiai artimesnė negu kuri nors kita, visiškai svetima kalba. Taip pat tiesa, kad pirmiau tikintiesiems buvo lengviau atskirti katalikiškas apeigas nuo nekatalikiškų, nes tik mūsų bažnyčiose tebuvo vartojama lotynų kalba. Tačiau nėra tiesa, kad dabar jau beveik neįmanoma atskirti katalikiškų bažnyčių nuo kitų sektų maldos namų, nėra tiesa, kad sunku atskirti katalikiškas apeigas nuo nekatalikiškų. Jei gu tikintieji aktyviau savo pamaldose dalyvaus, tai jie jas geriau supras ir pa-

žins. Tada nebus sunku jas atpažinti bet kurioje šalyje atliekamas bet kuria kalba.

Dabar, kai norima mišiose labiau pabrėžti Dievo žodžio liturgiją, yra būtina, kad ji būtų atliekama gimtąja kalba. Dabar norima pabrėžti, kad pamokslas arba homilija nėra tik koks nors priedas prie mišių, bet svarbi mišių dalis. Pageidaujama, kad, kiek galima, nebūtų mišių metu jokių pašalinių skelbimų, jokių aiškinimų apie parapijos parengimus ar išvykas, bet tik Dievo žodžio aiškinimas. Tas pats visur skelbiamas Dievo žodis, tas pats Kristaus mokslas, klausymas to paties Kristaus Vietininko yra Bažnyčios vienybės pagrindas. Kalba yra labai ant-raeilis dalykas, kuris vienybei nei daug padeda, nei daug kliudo.

Kai kas labai baiminasi, kad gimtosios kalbos įvedimas į liturgiją gali labai pakenkti tiems, kurie gyvena ne savo šaly. Tad jie mano, kad gali labai pakenkti ir mums, lietuviams, tose vietovėse, kur nebus galima turėti pamaldų sava kalba, bet reikės dalyvauti pamaldose, atliekamose kita, svetima kalba. Bet koks gali čia būti pavojus, kad bažnytinė liturgija prisidėtų prie tautybės praradimo ar savos kalbos užmiršimo, tikrai neaišku. Jeigu pirmiau, jau keletą šimtmečių vartodami liturgijoje lotynų kalbą, išlaikėme lietuviybę, tai dėl ko tuoj turėtume ją prarasti, jei dalyvausime pamaldose, atliekamose kita svetima kalba, kuri mums bus lygiai tiek suprantama kaip ir lotynų? Toji viena valandėlė, kartą į savaitę praleista bažnyčioje, mums lietuvių kalbos žinojimo nei padidins, nei sumažins, jos mokėjimas priklausys nuo to, kiek ją vartosime namie, savo šeimoje.

O jeigu kas mano, kad dalydavimas savose pamaldose vis dėlto gali padėti lietuvių, tai dabartinės reformos

kaip tik paskatins mūsų tautiečius, kur yra galima, dalyvauti savose pamaldose. Dabar ne visur tai pastebime. Yra tokių miestų, kur yra net kelios lietuviškos parapijos, kur pamaldos skiriamos tik lietuviams, bet jie labai lengvapėdiškai save pateisina, dalyvaudami tose pamaldose ir tose bažnyčiose, kur arčiau ir patogiau. Nors, žinoma, kai kur gali susidaryti tam tikrų keblumų ir nepatogumų, bet vis dėlto gimtosios kalbos įvedimas į liturgiją, žiūrint bendros taisyklės, o ne atskirų išimčių, mūsų tautybei gali tik padėti, o ne pakenkti.

Nepasitenkinimas, kad dabar mišiose reikia aktyviai dalyvauti, kad drauge su kitais reikia klauptis, sėstis, kalbėti maldas ar giedoti, kyla tik iš nepakankamo mišių prasmės supratimo. Juk mišios nėra kokia nors privati pamaldumo praktika, bet *bendruomenės auka*. Mes esame per daug dideli individualistai ir egoistai. Mes per daug žiūrime į save ir per maža į kitus. Mes per dažnai savo kalboje vartojame žodžius *as, man, mane*, o per retai pavartojame *mes, mums, mus*. Mišios kaip tik yra tas ryšys, kuris mus visus jungia į vieną Mistinį Kristaus Kūną. Čia reikia ypač pabrėžti artimo meilę ir vienybę, nes ir Kristus kartą pasakė, kad jeigu aukos metu prisimeni, kad nesi geruose santykiuose su artimu, tai palik auką, eik pirma susitaikyti su artimu, ir tik tada ateik aukoti aukos, nes kitaip ji Dievui nebus priimtina. Tad ir priimant ar priėmus komuniją, būtų liturgiškiau, kalbant su atėjusiu Kristum, sakyti ne *Tu ir as*, bet *Tu ir mes*.

Daug kas skundžiasi, kad dabar mišiose negali susikaupti, negali pasikalbėti širdis į širdį su Dievu, nes reikia kalbėti ne tai, ko pats nori, bet tai, ką visi kalba. Tačiau privačiam pasikalbėjimui su Dievu ir asmeniškam susi-

kaupimui yra daug kitų progų ir galimybių. Su Dievu pasikalbėti yra laiko ir mišių metu, bet su Juo galima kalbėtis ir bet kuriuo kitu metu bažnyčioje, savo kambarėlyje ar gamtoje.

Pirmaisiais amžiais žmonės mišių metu visi priimdavo komuniją. Paskui tas paprotys vis nyko, kol pagaliau net reikėjo IV-tajam Laterano susirinkimui įsakyti, kad tikintieji bent kartą metuose priimtų komuniją. Dabar vėl labai pageidaujama, kad būtų priimama komunija kiekvienų mišių metu. Tai yra toji eucharistija, agapė, meilės puota, vienybės ryšys.

Pirmaisiais amžiais ir vėliau altoariai paprastai taip būdavo pastatyti, kad kunigas mišių metu būtų atsisukęs į žmones. Ir dabar tai pageidaujama. Jeigu tikintieji drauge su kunigu aukoja mišių auką, tai jie turi su juo arčiau ir bendrauti, turi matyti, kas mišių metu yra daroma. Tikrai atrodo nelabai tinkama, jei kunigas atnašauja šią auką, nosisukęs nuo žmonių, lyg jis kažką slėptų, ko žmonės neturi žinoti ar matyti. Naujos bažnyčios dabar jau taip turi būti statomos, kad altoarius būtų atsuktas į žmones.

Jau prieš keletą metų buvo taip su tvarkytas liturginis kalendorius, kad juodų mišių skaičius tapo labai apribotas. Tai yra labai sveika reforma. Pirmiau, kai savaitės dieną įeidavai į bažnyčią, beveik niekad nepastebėdavai kitos liturginės spalvos, tik juodą. Visos mišios būdavo atnašaujamos, apsirengus juodais rūbais. Atrodydavo, kad mūsų religija būtų tik mirusiųjų religija, kad nuolat bažnyčioje yra gedulas. Bet juk mūsų religija yra džiaugsmo religija. Kristaus paskelbtas mokslas yra vadinamas linksmąja naujiena. Tad ir bažnytinėje liturgijoje turėtų tas džiaugsmas daugiau atsispindėti.

LIETUVOS LAISVĖS SIEKiant (X)

Savo studijoj Vėbra nemaža vietos skiria Valančiui. Jis duoda visą eilę teisingų faktų, kurie rodo tariamą Valančiaus palankumą ir pritarimą caro vyriausybės politikai. Tačiau randa jo tai veiklai ir pateisinimų. Taip pvz. jis "išlydėdamas kunigų seminarijos auklėtinius, jiems liepdavo nesikišti į politiką, o laikytis savo pareigų: altoariaus ir brevioriaus. Matyt, M. Valančius buvo nusistatęs prieš manifestacijas", bet čia pat priduria: "o gal iš dalies norėdamas ir išteisinti dvasininkiją" (115 psl.). Vėbra pažymi, kad "caro vyriausybės aukštieji pareigūnai", nepaisydami Valančiaus tariamo caro režimui rodomo palankumo, ne visai pasitikėjo M. Valančiumi. Į jo prašymą leisti išvykti į užsienį gydytis Vil-

Yra labai gražus paprotys, kad žmonės dažnai prisimena savo mirusiuosius ir už juos užprašo mišias, bet nėra būtina, kad tos už mirusius atnašaujamos mišios būtų juodos. Mišių vertė yra ta pati, nesvarbu, ar jos bus atnašaujamos apsirengus juodais gedulo, raudonais kankinių, ar baltais džiaugsmo liturginiais drabužiais. Mes, kurie tikime prisikėlimą, neturime jokios priežasties nuolat liūdėti, nes mums mirtis yra tik naujo gyvenimo pradžia.

Tad stenkimės būti protingesni, nuolankesni, aktyviai dalyvaukime bažnytinėje liturgijoje, o tada tikrai pastebėsime jos grožį ir įtaką mūsų dvasiniam gyvenimui.

niaus generalgubernatorius 1862 m. kovo 21 d. atsakė neigiamai, motyvuodamas tuo, kad M. Valančiaus "krikščioniškos pastangos" labai esą reikalingos "tvarkai palaikyti" (116 psl.). Vėbra pripažįsta, kad "Valančius laikėsi laviravimo politikos" (116 psl.) ir konstatuoja, kad, "nežiūrint visų jo aukščiau išdėstytų faktų, M. Valančius neabejotinai priskirtinas prie opozicijos, nes jis kategoriškai ir ryžtingai gynė katalikų Bažnyčios teises" (118 psl.). Tokias galutines išvadas apie Valančių Vėbra padarė, atsižvelgdamas į "sudėtingas to meto politines sąlygas" (118 psl.).

Bet Vėbra ne visiems dvasiškiams toks "atlaidus", kaip Valančiui, nors tie dvasiškiai gyveno ir dirbo tokiose pat sąlygose, kaip Valančius, ir parodydavo tarpais caro okupacinei valdžiai "nuolankumo" dėl tų pačių priežasčių, kaip ir Valančius. Vėbra gero-kai apvanojo kun. Jakštą Dambrauską ir Tumą Vaižgantą. Jakštui Dambrauskui palankumo carui kaltinimą remia citata, paimta iš jo eilėraščio, parašyto caro Mikalojaus II vainikavimo proga. Tame eilėraštyje autorius prašo carą:

"Pavelyk mums būt katalikais Rymo,
Dievo garbės Bažnyčioj netramdyk"
(126 psl.).

Vėbra šią citatą paėmė iš 1895 m. nr. 1 "Apžvalgos".

Tumui Vaižgantui daromus kaltinimus Vėbra remia citatomis iš jo

straipsnių "Apžvalgoje" ir iš jo redaguoto "Tėvynės Sargo". Svarbiausias ir sunkiausias kaltinimas Tumui Vaižgantui Vėbros grindžiamas šiais Tumo žodžiais: "Politišką Lietuvos neprigulumstę skaitome už tuščią svajonę" ("T. Sargas", 1900 m. m. 12, psl. 4). Tame pačiame straipsnyje Vėbros teigimu Tumas "pripažįsta Rusijos ciesorių už tikrą savo valdoną" (129 psl.).

Paneigti tų Vėbros kaltinimų negalima. Bet įsigilinus į anų laikų gyvenimo sąlygas ir Lietuvos bei pasaulio politinę situaciją, tų kaltinimų negalima pripažinti pagrįstai objektyviais, o kaltinamųjų — nusikaltėliais savo tėvynei, aklaais caro bernaais, atsižadėjusiais net jo naudai Lietuvos nepriklausomybės. Kaip kalbamų laikų dvasiškijs žiūrėjo į carą ir į jo administraciją, ne kartą jau buvo anksčiau minėta. Caro administracija varžė tikėjimą ir persekiojo tautiškumą. Dvasiškijs leidžiamos spaudos vyriausias šūkis buvo: *katalikystė ir lietuvystė*. Ji kovojo, nenuleisdama rankų, su tais, kurie kliudė katalikystei ir lietuvystei laisvai reikštis ir vystytis. Pats Vėbra pripažįsta, kad "daugumą sudarė dvasininkija, kuri caro vyriausybės atžvilgiu buvo nusiteikusi opoziciškai" (114 psl.). Jis taip pat konstatuoja, kad dvasininkija "tikybos dalykuose, santykiuose su stačiatikybe... buvo ryžtinga ir aktyvi kovotoja" (198 psl.). Dvasininkijos "agitacija prieš cerkvinės mokyklas objektyviai žlugdė asimiliacines caro valdžios užmačias (154 psl.), katalikų dvasininkijos dalies vykdyta administracinė, antistačiatikiška agitacija, subjektyviai turėjusi katalikų tikybos išsaugojimo tikslą, objektyviai suvaidino ir tam tikrą teigiamą vaidmenį... nes žlugdė caro valdžios nutautinimo politiką, stiprino neapykantą caro administracijai, padėjo išjudinti iš abejingumo dalį vals-

tietijos", bendrai, Vėbros teisingu teigimu, "religinis klausimas nemažą vaidmenį suvaidino lietuvių nacionaliniame judėjime" (155 psl.). Jau šios išbarstytos po visą Vėbros studiją mintys apie dvasininkiją griauja jo paties pirmiau minėtą jai kaltinimą, jog ji atsisakanti nuo Lietuvos nepriklausomybės ir carą laikanti savo valdovu. Tas jo kaltinimas, tiesa, skiriamas Jakštui Dambrauskui ir Tumui Vaižgantui, bet kadangi tos mintys buvo skleidžiamos dvasininkijos leidžiamoje spaudoje — "Apžvalgoj" ir "T. Sarge", tai šis kaltinimas sunkia našta gula ant visos dvasininkijos.

Šis kaltinimas išvilktas iš minėto 1900 m. "T. Sargo" ir 1895 m. "Apžvalgos". Tačiau dvasininkija savo pažiūrą į carą ir Lietuvos ateitį, nevyniodama į vatą, visai aiškiai dėstė savo spaudoj žymiai anksčiau, negu Vėbros nurodytas 1900 m. "nusikaltimas", taip pvz. 1891 m. 24 "Apžvalgos" nr. rašoma: "Valdžia, kuri Dievo ir prigimimo įstatymus po kojų pamynusi savo paduotuosius visu baisiausiu būdu skriaudžia,... pareina ne nuo Dievo, bet... nuo liucipieriaus arba velnio", o su velniu reikia tik kariauti. 1893 m. "Apžvalgos" nr. 1 rašoma, kad "tamsesniuose broliuose reikia pažadinti tautiškus jausmus,... supažindinti su kitų tautų kova už nacionalinę nepriklausomybę, kad kuomet išmuš Maskolijoje visotinė liuosybės valanda", lietuviai "visi drąsiai galėtų parodyti savo norus ir geidavimus".

1894 m. "Apžvalgos" nr. 1 skelbia savo veiklos vedamąjį šūkį: Lietuva lietuviams — "Lietuva dėl lietuvių, užtenka pakęsti įvairius "nuomininkus" (autorius taip vadina okupantus rusus, M. K.), "šalin nuo mūsų tinginystę ir per didi baimę ir tegul mums visada pribūna kantrybė, stiprybė ir

drąsybė". Tų padų 1894 m. "Apžvalgos" nr. 3 caras vadinamas Neronu, žudžiusiu krikščionis, ir šaukiamasi į Dievą, kad jis išgelbėtų iš caro ir jo budelių. Taip "Apžvalga" reagavo į Kražių skerdynes. O kun. Žebrys, rašydamas apie tas pačias Kražių skerdynes, padarė tokią galutinę išvadą: "Kol bus caras, bus vykdoma Muravjovo politika ir niekas nepasikeis" (Vėbra, 122 psl.). Tų pačių metų "Apžvalga" (7 nr. 53 psl.) nurodo ir caro okupacijos sunkios sprespaudos priežastį: "Rusijoje todėl tokia nuožmi sprespauda ir katalikai persekiojami, kad čia caras su neribota valdžia. Prūsijoje, esą, žymiai lengviau, nes čia kaiserio valdžia apribota parlamento". Vėbra čia daro savo tokią pastabą: "Klerikalai manė, kad monarchistinio režimo apribojimas suteiktų laisvės ir katalikų dvasininkijai" (121 psl.).

1895 m. "Apžvalga" redakcijos straipsnyje teigė, kad Rusijos imperija, kaip ir Romos imperija, turės žlugti ir jos tautos... "padarys savystovias viešpatystes, kuriose bus liuosybė tikėjimo ir sąžinės". Tokie laikai, redakcijos nuomone, "rasit jau visai netoli bėra" (nr. 1, psl. 2). Vėbra randa reikalinga pabrėžti, kad "Apžvalga" čia kalba apie Lietuvos nepriklausomybę, tačiau šio pareiškimo reikšmę stengiasi sumažinti, pažymėdamas, kad "Apžvalgai" ir čia svarbiausia tikėjimo ir sąžinės laisvė (Vėbra, 192 psl.).

Tad iš čia mano paduotų gausių citatų kiekvienam turi būti visai aišku, kad Vėbros pateikti Jakšto Dambrausko ir Tumo Vaižganto kaltinimai nieku nepagrįsti, tendencingi. Jis čia atidavė duoklę Kremlui.

Steponas Kairys savo atsiminimų "Lietuva budo" tome pradeda atrasti katalikų spaudoje bei veiksmuose ir teigiamybių. "Iš visų "T. Sargo" nuopelnų katalikybei ir tėvynei būčiau linkęs

laikyti bene svarbiausia tai, kad jis paskatino ir padėjo mūsų kunigijai persiorientuoti iš lenkiškai poniškojo į lietuviškai kaimiškąjį frontą. Tas nuopelnas derėtų pažymėti pomirtinio laikraščio paminklo granite" (360 psl.). Sveikintinas ir šis Kairio objektyvumo spindulėlis. Bet gaila, kad Kairys nepanorėjo mesti akies kiek atgal. Lietuvybę kunigai pradėjo ginti ir skleisti gyvu žodžiu bei raštu jau tada, kai kitų pažiūrų žmonės tylėjo, o vienas kitas labai nedrąsiai jos reikalu prabildavo. Apie tai jau buvau rašęs šiame straipsnyje anksčiau. Tai patvirtina ir Juozas Lingys savo straipsniu "Kultūrinės priešaušrinės gadynės uždaviniai". Siame savo straipsnyje Lingys rašė: "Liaudies švietimo uždavinį atlikti priešaušrio laikotarpis yra davęs nemažą būrį švietėjų, kurių didesnę grupę sudarė kunigai". Jis nurodo tokius to laikotarpio vyrus: Lauryną Ivinskį, kun. A. Kairį, kun. Baranauską, vysk. M. Valančių, kun. T. Juzumą, kun. Skrodskį, kun. Katelę, kun. Tatarę-Totoraitį, kun. M. Sederevičių (Lingys čia paduoda klaidingą jo pavardę, rašydamas Sidaravičius. Pats Sederevičius pasirašydavo zanavykiškai *Sederevicia*) ir kun. Silvestrą Gimžauską. Baigdamas savo straipsnį, Lingys rašo: "Čia suminėti liaudies žiburiai yra tik nedidelė saujelė tų pasiryžėlių, kurių daugelį mes šiandien jau užmiršome, bet kurie atliko didelį kultūrinį darbą. Jie, nesiekdami jokios garbės, nesiekdami jokių politinių tikslų, mokė lietuvių skaityti, lotynų raidėmis spausdintu žodžiu žadino tautos sąmonę, darė liaudį atsparią prieš rusinimo ir lenkinimo politiką. Iš jų be jokių pretenzijų pasėtos sėklos ilgainiui išaugo ne vienas tų didžiųjų patriotų, kurie paskui ant savo pečių vilko visą tautos atgimimo ir valstybės atstatymo darbą". (B. d.)

HENRIKAS NAGY S

* * *

Neišsiskirkim, broliai,
būkim kartu —
tegul ateina naktis visiems iš karto:
tirpsta veidai, siluetai, žodžiai migloj...
Dreba epušės lapai.

Nepalikime, broliai, vieni kitų —
baltas rūkas ateina,
balta migla.

Palieskime rankom lengva
lininį audeklą —
dar sekundė viena,
vienas atsidūsėjimas —
girdėsime tik aitvaro nykų
plasnojimą
gluosnių šešėlyje.

RAUDA

Saulės neatlaikiau:
rankos pavargo.
Teko upės ir gatvės
raudonos ir tirštos
į naktį.

Neištesėjau žodžio:
lūpos apkarto.
Kalba akmenys,
šaukia
mūrai šalti.

Neišėjau kartu:
žemė žydėjo.
Driekiasi ilgas
vieškelis
tuščias naktin.

* * *

Aitvaro brolio neišdaviau. Sudegė kaimai.
Pusto karštais pelenais.
Pasakų paukščio plunksnos baltesnės už sniegą,
akys žydresnės už vandenį.

Brolio neužsigyniau. Lūpos suakmenėjo.
Lyja žarijų lietum.
Pasakų paukščio plunksnos baltesnės už pieną,
akys žydresnės už liną.

Aitvaro nepalikau. Mano kojos, kaip medžio
šaknys, dirvožemyje liks.
Pasakų paukščio plunksnos baltesnės už tošį,
akys žydresnės už vėją.

Aitvaro brolio neišdaviau. Sudegė žemė.
Pusto pilkais pelenais.
Pasakų paukščio plunksnos lengvesnės už plėnis,
akys šaltesnės už ledą.

KNYGOS

MARIJA SAULAITYTĖ

HENRIKO NAGIO "BROLIAI

BALTI AITVARAI"

Mes džiaugiamės, kai jauni rašo, jausdami jų jaunatvišką energiją. Jiems atleidžiame netobulumus — kalbos, technikos neapvaldymą, suprasdami, kad tikrai menišką išraišką ir tobulą derinį pasiekti yra sunku ir kai kam neįmanoma.

Kai žmogus ir kūrėjas subręsta ir abu yra neatskiriami, kai žmogus apima ir tai, kas jam individualu, ir tai, kas universalu, kai jo "aš" tampa tam tikra prasme "visi", kai nieko jam nėra, kas būtų svetima ar neįdomu, kai kūrėjas įeina į vartojamą medžiagą — garsą, formą, įvaizdį, tada galima kalbėti apie tikrai menišką kūrinį.

Henriko Nagio "Broliai balti aitvarai" yra toks kūrinys. Eilėraščiai yra parašyti žmogaus, visai sau ištikimo, visai atviro pasauliui ir kitiems, išėjusio iš savo konfliktų ir perėjusio į visuotinę, esminę patirtį. Tai rimto, savo mene teisingo, nuoširdaus ir meistriško menininko kūrinys.

Eilėraščiai turinio atžvilgiu galėtų būti skirstomi į tris rūšis: vieni išvysto "brolio" sąvoką lietuviška ir plačiaja žmogiška prasme; kiti kalba apie "brolius", poeto draugus, kuriems knyga dedikuota; tretieji yra eilėraščiai apie šiaurę. Eilėraščių forma įvairi. Gili, stipri emocija. Skaitytoją jie veikia tiek turiniu, tiek sąskambiu, įkūnijančiu tai, kas sakoma. Nagio eilėraščiai turi būti garsiai skaitomi.

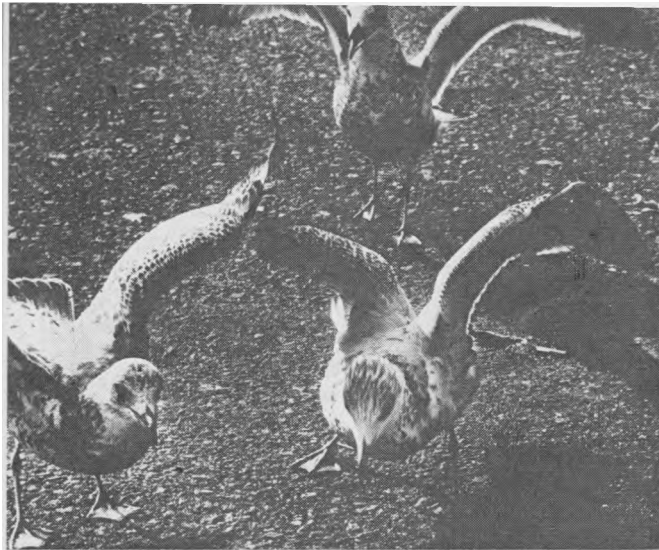
Kaip ir kituose savo veikaluose, taip ir čia Nagys kontroliuoja vaizdą, harmoniškai sujungdamas įvaizdžius bendra nuotaika. Kiekvienas eilėraštis turtingas vaizdais. Eilėraščiai yra šviesūs draugystėje, vaikystėje, šiaurėje; tamsūs nesuprantamame ir skaudžiam netekime. Jie yra tokie, koks gyvenimas — kūryba turi būti gyvenimui ištikima. Nėra perdėjimų, patetikumo, beprasmės retorikos. Viskas yra tikra ir tiesu. Poeto asmeniška patirtis skaitytojui tampa intensyviai asmeniška ir jungianti su kitais, nes žmogišką patirtimi esame broliai.

Norint knygą geriau suprasti ir pažėgiau apibūdinti, duodamas pasikalbėjimas su Henriku Nagiu.

Kodėl Jūsų poezijoje taip stipriai jaučiami tie, kurių nėra, ir tai, ko nėra? Juk tiek daug yra.

Nemanau, kad tik dėl to, jog esu pesimistas iš prigimties. Man rodos, kalbame apie tuos, kurių nėra, nes jų praradimas labiausiai skaudina. Kalbėdami apie tai, ką praradome, ir tai vardindami, mes juk žodis po žodžio, vaizdas po vaizdo, vardas po vardo išsakome tai, kas yra. Gyvenimas yra brangus ir daugiaspalvis, todėl mirtis skauda.

Mackus ir Škėma knygoje randami tiesioginiu kreipiniu, aliuzijom, panaudotu stiliumi. Kaupas gal mažiau žinomas, todėl jį sunkiau surasti. Kur jis yra?

Žuvėdros

J. Prapuolenis

Julius Kaupas buvo mano artimiausias draugas, todėl, nors ir netiesioginiai jis minimas eilėse, kiekvienas poetinis įvaizdis ir kiekviena poetinė frazė apie prarastuosius ir praradimą kalba ir apie jį.

"Poemų apie brolių" apibūdinama brolio sąvoka. Ji yra plati, apimanti daugiau, negu kartais drįstame pripažinti; specifiška ir bendra. Ar tie, kurie, pavyzdžiui, parklupo Kražių šventorių, tie, kuriuos Aliaskos auksas papirko, ir kiti, poemų neminimi, taip pat broliai?"

Be abejo. Tasai eilėraštis ir nori pasakyti, kad kiekvienas žmogus man yra brolis.

Aitvaras simbolizuoja brolius. Kodėl eilėraščiuose aitvaras kartais jaukus, kartais beveik šiurpus?"

Aitvarai simbolizuoja ne tik brolius, bet ir žmogaus svajonę, tai, kas niekad nepasiekama; tai, kas masina, vilioja, pažada ir taip dažnai palieka tave tuščiomis rankomis. Aitvaras yra toji mūsų dalis, iš kurios tiek daug tikimės, todėl ji kaip tikrai ir labiausiai nuvilia.

Skaitant eilėraščių žodžius "tegul ateina naktis visiems iš karto" (psl. 26) arba "neišejam kartu" (psl. 54), susidaro įspūdis, jog poetui skaudu, kad jis yra tas, kuris liko.

Laidojant draugus, ateina tokia mintis, kad lengviau būtų būti laidojamam, negu kalbėti prie kapo duobės.

Ar galėtumėte paaiškinti eilėraštį, esantį 29 puslapyje, "Niekas nematė aitvaro"?"

Čia kalba tie, kuriems nesvarbu būti kitokiais, nesvarbu parduoti save ir sublizgėti, nesvarbu šokiruoti ar pakeisti pasaulį. Jie žino ne tik tai, kad aitvaro nėra, bet taip pat ir tai, kad jo niekad nebuvo. Buvo tik pilka, paprasta molio ir juodžemio žemė. Jie liko ištikimi (žr. eilėraštį 30 psl.).

Eilėrašty, vardu "Uždanga", šeštas ir paskutinis posmas yra kitokio pobūdžio, negu kiti. Gal jie bus įvairiai interpretuojami?"

Gali būti. Turiu labai paprastai prisipažinti, kad mirtis — ir ne vien tik tai staigioji, netikėta ir jaunystėje — man visad atrodė skaudi netiesa. Dar vis nesuprantu posakio "Dievas davė. Dievas atėmė, tebūna palaimintas Viešpaties vardas".

Ar galite paaiškinti "Antrąją elegiją augintiniam sūnui"?"

Tai yra kita "Uždangos" variacija. Net nesu tikras, ar kiekvienas turime savo mirtį, kaip kadaise Rainer Maria Rilke buvo prasitaręs "Malte Laurids Brigge užrašuose". Gal mus mirtis tikrai ištinka — be plano, staiga, neįspėjusi?

Eilėraščiuose apie šiaurę šiaurė yra vadinama "visų poetų namais" ir panašiai. Ar tai yra tik šios knygos kontekste, ar "šiaurės" reikšmė yra universalesnė?"

Šiaurė man yra namai, pirmiausia, labai tiesiai ir žmogiška prasme: šiaurės gamtovaizdis, metų ritmas ir šiau-

rėš žmogus man artimiausi. Šiaurė taip pat yra man visa, kas švaru, dar nesutepta komercinio purvo, pirmąsios tylos versmė, gyvybė prieš pat pabudimą, veidrodis, kuris atspindi tikrąjį mūsų veidą.

Gal jaunimui Jūsų poezija suprantama net patriotine prasme, nes aliuzijos daugiausia žinomos, o nuotaika bei apimtis plati. O gal poezijoje tėvynės netekimas ryškesnis, negu turėjimas, užtat jos niekad nemačiusieji supranta ir gali įsijausti?

Argi mūsų kartos išgyvenime nebuvę žemės netekimas pats skaudžiausias išgyvenimas? Gal ir yra laimingų bežemių poetų, bet jie man svetimi ir tolimi.

Kiek svarbos priskiriate poezijos teknikai?

Poezijos technika yra neatskiriama paties poetinio įforminimo dalis. Daug dėmesio skiriu posmų muzikalumui, asonansams, ypač aliteracijoms. Mažiau — klasikiniam arba tradiciniam

rimui bei sukirpimui. Poetinio įvaizdžio intensyvumo arba pasisakymo autentiškumo niekad neaukočiau vardan miklesnės, skambesnės arba "pritrenkiantesnės" frazės.

Enciklopedijoje apie Jus teigiama: "Pagrindinės jo poezijoje keliamos idėjos yra žmogaus kova su pilka kasdienybe,... prometėjiškas protestas, heroizmo dvasia, iliuzorinio idealo ieškojimas" ir t. t. Ar tai tinka ir šiai knygai?

Dalinai. Tiek, kiek iš viso panašūs įprastiniai apibūdinimai tinka arba ištengia atitikti, kalbant apie skirtingus eilėraščius ir skirtingų laikotarpių knygas. Galvoju, pavyzdžiui, kad "Broliai balti aitvarai" neturi daug prometėjizmo, heroizmo, romantizmo, tų terminų įprastine prasme, bet yra nuolankesnė ir ramesnė knyga už ankstyvesniasias (išskiriant tik "Mėlyną sniegą", kuri gimininga pastarajai). Bet net ir toks be galo bendras aptarimas nėra tikslus. Kiekvienas eilėraštis yra atskiras išgyvenimas.

K. Daugėla

Planas

Ar visa penkerių metų kūryba knygoje išspausdinta?

Ne. Yra likę eilių, kurios, arba bent jų dalis, bus išspausdintos kitame rinkinyje.

Kiek eilėraščiai gali būti aiškinami, interpretuojami?

Vargu ar yra kokios ribos poezijos interpretacijai ir aiškinimams. Viena vis dėlto aišku, kad kiekvienas eilėraštis kiekvieno yra asmeniškai pergyvenamas. Bendras vardiklis tėra mokėjimas skaityti poetinės kalbos šifrus, perkeltus įvaizdžius, tylą tarp žodžių. Poezijos kritikui reikia ne tik gilios intuicijos, bet ir labai atviros sielos. Todėl jų daugumas būna arba tik sentimentaliai patetiškai (todėl akli), arba tiktai chirurgiškai pseudoobjektyvūs (todėl mediniai). Yra dar viena pavojingesnė kritikų rūšis — tai moksliskai teisieji, kurie, be abiejų minėtų ypatybių, neturi nė pakankamai žinių apie lietuvių literatūros raidą bei rašytojus ir jų knygas. Kritika nėra nei asmeninės pakantos, nei idėjinių sentimentų deklaracija, nei pagaliau gėrėjimasis nuosava išmone ar gražbylyste.

Ar esate patenkintas knygos išleidimu?

Knygos išleidimu esu patenkintas. Esu išgyvenęs labai liūdnų patyrimų, leidžiant mano knygas, todėl ši atrodo net per puošni. Buvo leidyklų, nedrįsusių net savo vardo atspausti ant mano rinkinio... Kalbant konkrečiai apie iliustracijas, reikia pripažinti, kad jos kultūringai ir subtiliai atliktos, bet ne visos, mano manymu, artimos knygos poezijai.

Ar "Broliai balti aitvarai" yra "žemininko", kaip, "Žemei" išėjus, jis buvo apibūdinamas, poezija?

"Žemė" ir žemininko sąvoka buvo taip įvairiai interpretuojama, kad būtų sunku tiesiai pasakyti taip ar ne. Su-

prantama, kad "Žemė" visų penkių antologijų spausdintųjų poetų yra skirtinga. Kiekviena jų yra tikra sau. Kiek poetiškai tikra — vėl būtų įvairių nuomonių. Viena vis dėlto yra istoriškai neužginčijama tiesa: ŽEME tai yra naujas poetinis žodis, naujas mostas ir nauja literatūrinė koncepcija, visiškai atremta į Vakarus, gimė Lietuvoje 1939-40 m. Ji tada pirmiausia pasirodė mano eilėse, kiek vėliau Mačernio. Taip žiūrint, "Broliai balti aitvarai" yra žemininko poezija, nes ji tebetęsia tuomet pradėtą poetinį pasisakymą.

Henrikas Nagys yra tas, kuris liko ir ištverė sunkiame ir nuostabiame kūrybos pasaulyje. Sunkiame, nes jam reikia viso žmogaus, be ginklų, be apsisaugojimo, per visa pereinant ir prieinant prie tikrai subrendusio požvilgio ir balansuotos išraiškos. Nuostabiame, kaip nuostabus yra žmogus ir kaip gali būti nuostabus jo žodis.

Knyga gražiai išleista ir gražiai iliustruota (gal kai kam per abstrakčiai). Algimanto Mackaus knygų leidyklai, kuri visad pasistengia, tai yra komplimentas. Tačiau pažymėtina, kad kai kurie savarankiški eilėraščiai nėra tinkamai atskirti nuo ciklo, todėl gali skaitytoją suklaidinti. Tokie eilėraščiai yra: "Liaudies poetai" (psl. 11), "Stovi broliai ratu" (psl. 25), "Neišsiskirkim, broliai" (psl. 26), "Niekas nematė aitvaro" (psl. 29), "Aitvaro brolio neišdaviau" (psl. 30). Šie eilėraščiai yra savarankiški, o ne ciklo dalis.

"Broliai balti aitvarai" yra tikro poeto ir tikro žmogaus kūrinys, suprantamas ir nesuprantamas, artimas ir tolimas, kaip kiti mums ir mes patys sau, kaip visa, kas gražu, gilų ir tikrą.

Skaitytojų patogumui šiame "Laiškų Lietuviams" numeryje perspausdinami kai kurie čia minėti eilėraščiai.

ŠEIMA

D. PETRUTYTĖ

MONTESORINIS AUKLĖJIMAS IR JO PRINCIPAI

(Tęsinys)

PASIRINKIMO LAISVĖ — VALIOS STIPRINIMAS

Montesorinė aplinka, kad turėtų auklėjamosios galios, privalo būti labai kruopščiai, tvarkingai ir sąmoningai paruošta. Kuo daugiau estetikos ir grožio, tuo geriau. Kiekvienas daiktelis aplinkoje privalo turėti pastovią savo vietą. Viskas turi būti surūšiuota ir sukataloguota, kad vaikas, atradęs kokį daiktėlį ne vietoje, žinotų, kur jis priklauso. Šalia praktiškos naudos, tatai padeda vaiko protui tvarkingai formotis nuo pat jaunų dienų, kas neabejotinai yra labai svarbu šiais aukštos technikos laikais.

Pasirinkimo laisvė montesorinėj mokymosi sistemoj iš tikrųjų yra ne kas kita, kaip tik duota teisė vaikui pačiam apsispręsti: kurią pratimą jis nori pasirinkti pirma. Pvz., ar vaikas pirma pasirinks šlavimą, ar rankų plovimą, spalvas ar svorio lenteles, skaitymą ar skaičiavimą, tai neturi esminės reikšmės montesorinėj mokymosi filosofijoj. Svarbu yra tai, kad vaikas renkasi ir pasirenka, dirba ir išmoksta. Pasirinkimo laisvė kaip tik ir duoda vaikui natūralią galimybę ugdyti ir stiprinti savo valią. Tai vienas ir labai svarbus valios ugdymo aspektas. Pravartu būtų tėvams atkreipti dėmesį į šį svarbų faktą ir gana anksti pradėti

pratinti vaikus iš daugelio žaislų pasirinkti vieną, o nesuversti visų turimų žaislų į krūvą. Kitą žaisliuką vaikas turėtų imti, tik pirmąjį gražinęs į vietą.

LAISVĖ ELGTIS TVARKINGAI, O NE KAIP NORI

Dr. Marija Montessori, įnešusi daug gyvybingumo į sustingusias auklėjimo formas, taip pat įnešė ir nemažą kiekį neaiškumų bei nesusipratimų. Ypač daug prieštaraimų yra sukėlus ir šiandien dar tebekelia jos laisvės principas, kuris daugelio kaip praktikoje, taip ir teorijoje neatsiejamas nuo palaidumo ir sauvaliavimo. Gana dažnai pasitaiko, kad praktiškai dirbančios montesorininkės, neįsigilinusios nei į tikrosios laisvės sampratą, nei į metodo dvasią, nei į jo principus, vardan laisvės leidžia vaikams sauvaliauti bei netvarkingai ir nekultūringai elgtis. Ir, žinoma, tokioje klasėje vyksta chaotiškas sąmyšis, nieko bendra neturįs nei su Montessori metodu, nei su jos skelbtąja laisvės sąvoka. Tačiau kai kurie teoretikai, nusižiūrėję į tokių pseudo-montesorininkių chaotišką darbą, padaro toli siekiančias išvadas apie patį metodą ir jo principus, sutapatindami Montessori metodą su progresyviu auklėjimu, kuris taip populiarius šio krašto mokyklose.

A. Jelionis

Ramybė

Dr. Justinas Pikūnas savo straipsnyje "Lietuvių Katalikų Orientacija Šių Dienų Gyvenime" (1969 m. "Laiškų Lietuviams" Nr. 1) tarp žymiųjų neribotos laisvės propaguotojų prikeria ir Montessori. Nurodydamas kylančius pavojus jaunimui dėl stokos bendrojo auklėjimo, Dr. J. Pikūnas rašo: "Bet ir kiti žymieji, kaip G. Stanley Hall, John Dewey, Arnold Gesell, Maria Montessori ir bendrai žymi dalis auklėtojų, pediatrių ir psichologų rėmė nuolaidumo mintį. Leisk vaikui daryti, ką tik jis nori, tenkink jo užgaidas..." Nežinau, kokiais šaltiniais remdamasis, Dr. J. Pikūnas skelbia, kad Montessori rėmusi nuolaidumo mintį ir skatinusi leisti vaikams daryti, ką jie tik nori.

Montessori ne tik kad nerėmė ir nepalaikė aukščiau minėtų idėjų, bet griežtai jas smerkė, kaip žalojančias vaiko dvasią, vedančias jį į palaidumą bei sauvaliavimą. Savo raštuose

ji aiškiai išpėja mus sakydama: "Neįsivaizduokite, kad laisvė yra kažkas, kas neturi jokių varžtų, jokių taisyklių, jokių nuostatų." Anaipol, ji vis iš naujo yra pabrėžusi, jog laisvas yra ne tas vaikas, kuris daro ką nori, kada nori ir kaip nori, bet tas, kuris elgiasi pagal gyvenimiškus tiesos nuostatus, kuriuos jam pateikia aplinka, kuris gerbia žmones ir daiktus, kuris sugeba tvarkingai atlikti pratimus. Auklėtojams ir tėvams ji duoda šitokią patarimą: "Nebijokite sunaikinti kas yra bloga. Tačiau būkite atsargūs, kad nesunaikintumėte ar nesužalotumėte tai, kas yra gera".

Ką tai reiškia gera ir bloga? Kiekvieną vaiko veiksmą, kuris jį veda prie tvarkingo elgesio, koordinacijos, susivokimo aplinkoje ir drausmingumo, reikėtų laikyti geru. Visi veiksmai, kurie veda į netvarką, negerbimą kitų, nesilaikymą mandagumo taisyklių ir

bergždžią eikvojimą kūrybinės energijos, laikytini blogais.

Jei sakoma, kad montesorinė aplinka suteikia vaikui laisvę daryti ką jis nori, tai nereikia užmiršti, kad toji aplinka tepateikia vaikui *tik auklėjamojo pobūdžio pratimus*, turinčius ryšio su judesių koordinacija, juslių lavinimu, mokslu ar visuomeniniais papročiais, kuriuos vaikas, kaip tos visuomenės narys, privalo įsisavinti. Prie to dar reikėtų pridėti, jog visos pratybos montesorinėj aplinkoj labai tvarkingai veda vaiką prie vis tobulesnės savitvardos. Trumpai tariant, montesorinėj aplinkoj vaikas daro ne ką jis nori, bet tai, ką jis daro, jam patinka. Jis džiaugiasi, jis jaučiasi laimingas ir patenkintas, nes su kiekvienu sistemingai ir tvarkingai atliktu pratimu vaikas pažangėja ir tobulėja.

Laisvę montesorinėj aplinkoj reikia suprasti psichologine, o ne intelektualine prasme. Montessori niekuomet negalvojo, kad mažas vaikas, paliktas savo nuožiūrai, galėtų mokytis ir pažangėti, pats per save pasiekdamas mūsų kultūros ir civilizacijos prideramą lygį. Taip pat Montessori griežtai buvo atmetusi anais laikais (neretai dar ir šiandien) populiarią nuomonę, kad, girdi, duok vaikui molio gabalą ar skardinę dažų su teptuku, ir jis sukursias vertingus meno kūrinius. Netikėdama tuo "stebuklu", Montessori stengėsi sukurti tokią aplinką, kurioje vaikas rastų savo saviuoklę, savimokymą ir kūrybingam veikimui reikalingas paskatas. Ji ne tik sumaniai suplanavo mokymosi ir auklėjimosi vyksmą paruoštoj aplinkoj, bet taip pat labai vykusiai apribojo pripuolamus vaiko elgsenos veiksmus bei pasitaikančias jo užgaidas. Montessori tvirtai tikėjo vaiko imliojo proto galia ir moksliškai paruoštos aplinkos veiks-

mingumu, kas, iš tikrųjų, nei jos pačios, nei jos pasekėjų neapvylė.

KELETAS ŽODŽIU APIE PRIEMONES

Aišku, jog kelių puslapių rašinyje negalima smulkiau ir išsamiau aprašyti daugybės lavinamųjų bei mokomųjų priemonių. Todėl prašau pasitenkinti bent keliais pavyzdėliais, kurie turėtų padėti suprasti jų pobūdį. Žinoma, geriausia būtų apsilankyti montesoriniuose vaikų nameliuose ir praktiškai susipažinti su jų vidaus sąranga.

Lavinamosiomis priemonėmis vadinama visa tai, kas tarnauja vaiko judesiams apvaldyti, julsėms lavinti ir tobulinti bei socialiniams įgūdžiams įsigyti. Mokslo arba mokomosiomis priemonėmis vadinama visa tai, kas labai organizuotai veda vaiką prie apvaldymo trijų pagrindinių mokslo dalykų: rašymo, skaitymo ir matematikos.

Montesorinėje klasėje, kaip jau anksčiau esu minėjusi, vaikai nesėdi ramiai vietose, bet tvarkingai juda iš vietos į vietą. Štai vaikas, nuėjęs prie žemėlapių stovo, pasiima iš dalių sudėto vieno ar kito kontinento žemėlapi. Ilgesnį laiką atliekamos galvosūkinės pratybos su žemėlapiais pamažu įveda vaiką į patį geografijos mokslą. Tuo tarpu kitas vaikas pasiima ritinėlius, kurie yra įvairių dydžių ir diametrų. Šitie pratimai veda vaikus prie geometrinių sąvokų. Trečias vaikas pasirenka pratybas su spalvotais karoliukais. Šitoje medžiagoje glūdi matematinės sąvokos skaitmens ir skaičiaus ar, kitaip tariant, simbolio ir kiekybės. Ir taip nesuskaitoma daugybė gražių ir patrauklių priemonių vilioja vaiką paimti jas, "žaisti" su jomis ir "bežaidžiant" įsigyti reikalingų žinių kultūros ir technikos srityse.

(B. d.)

LIETUVIŠKA ŠEIMA -

Lietuvybės išlaikymo pagrindas

Šeima yra žmonijos lopšys ir pagrindinis socialinio gyvenimo branduolys. Šeimoje žmonės gimsta, auga, bręsta, sukuria savas šeimas ir jose miršta. Šeima yra tas vienetasis, kuris egzistuoja nuo pat pasaulio sukūrimo ir gyvuos iki pasaulio pabaigos, nežiūrint kokia santvarka vyrauja valstybėje ir kokia ideologija viešpatauja tautos mintyse.

Šeimos santvarka atitinka žmogaus prigimtį. Šeima suteikia žmogui meilę, moralinę saugumą, asmeniško išsireiškimo lauką ir socialinių žmogaus teisių pripažinimą.

Šeima yra tautos ir valstybės pagrindas. Kuo stipresnės ir darnesnės šeimos, tuo stipresnė ir tauta. Šeimoje yra išlaikoma tautos kalba, papročiai, jos siekiai ir troškimai.

Kiekviena šeima yra tipinga savo tautiškumu. Šeimoje atsispindi tautos praeitis, kultūra ir įvairūs pergyvenimai. Per senelius, tėvus jie persiduoda vaikams, o vėliau ir vaikų vaikams. Kiekviena šeima džiaugiasi savo paveldėtomis tradicijomis, savo tėvų papročiais, savo sena kilme ir pan.

Nežiūrint šių laikų modernumo, greitų technikinių bei moralinių vertybių pasikeitimų bei idėjinio blaškymosi, šeimos stengiasi išlaikyti tai, kuo galėtų pasididžiuoti. Pavyzdžiui, amerikiečių šeimose, net ir tose, kur tautybės yra smarkiai sumaišytos, dažnai sutinkame asmenų, kurie didžiuojasi savo tėvų kilme bei jų vaikams perduotais papročiais — tradicijomis. O

ką jau besakyti apie išdidžiuosius airus, škotus ar senuosius amerikiečius, kurių protėviai buvo pirmieji šio krašto kolonistai, kilo nuo Bostono ar kartu su generolu Vašingtonu kovojo už JAV laisvę. Jų pasididžiavimas savo kilme pritrenkia naujuosius ateivius, kurie nepagalvoja apie savo kilmę. Juk jeigu žmogus didžiuojasi, kad jo prosenelis prieš 200 metų buvo Amerikos žemyno kolonistas, tai kaip turėtų būti išdidus ir savimi pasitikintis lietuvis, kurio proseneliai prieš 700 metų jau buvo sukūrę savo karalystę, atsilaikę prieš rytų ir vakarų Europos galybes, valdė kraštą nuo Baltųjų iki Juodųjų jūrų ir dar po 125 vergijos ir priespaudos metų atkūrę laisvą valstybę, kuri per 20 savarankiško gyvenimo metų pasivijo vakarų kultūrą. Šis nieko nežeidžiantis lietuviškas išdidumas privaltėtų tvirtai išlaikyti lietuvius savo tautos ribose, nežiūrint kurioje valstybėje jie gyventų.

Tai nėra sunku įgyvendinti, kai lietuviškose šeimose yra glaudūs ir artimi ryšiai tarp tėvų ir vaikų. Svarbu, kad tėvai ir vaikai tarpusavyje palaikytų atviro pasikalbėjimo ir bendravimo santykį.

Tėvo pareiga yra šeimos materialinis aprūpinimas ir vaikų auklėjimas namie. Čia nekalbama apie vaikų fizinę priežiūrą, bet moralines idėjas, šeimos gero vardo išlaikymą, tinkamą elgesį, patarimus, pamokymus ir pan.

Motinos pareigos prižiūrėti vaikų fizinę ir dvasinę gerbūvį yra tokios pla-

čios, kad būtų sunku ir išvardinti visus jos darbus, atliekamus šeimos labui. Svarbu, kad vaikų auklėjamoji pusė turėtų tiek pat dėmesio, kiek ir materialinis vaikų aprūpinimas.

Kadangi tėvas namo grįžta tik vakare, tai didžioji auklėjimo dalis tenka motinai. Taigi ir lietuviškas vaikų auklėjimas nuo pat kūdikystės yra viena pagrindinių motinos pareigų. Ir lietuviškiau, ir kūdikiui maloniau, kai motinos meilė išsilieja lietuviška lopšine, o ne modernia džiaz muzika per radiją. Daug švelnesnis išauga vaikas, kuris klauso mamos pasakų ir tėtės pasakojimų, negu nuolatos stebėdamas Bozo cirka, trijų "Studžių" peštynes, ar "Batman" nerealią karžygiškumą. Kuo daugiau su vaiku kalbama lietuviškai, tuo geriau jis mokės savo tėvų kalbą, žinos senelių išmintį per pasakas, padavimus, mįsles ir patarles. Tuo būdu vaikas palaiko glaudžius ryšius su tėvais.

Gaila, kad šie kūdikystės metai vos penkeri. Ir kai kas iš tėvų, susirūpinę, ką jų vaikelis darys nuėjęs į svetimtaučių vaikų darželį, pradeda jį kalbinti angliškai. Čia ir padaroma neatitaisoma klaida. Angliškai vaikai dažnai išmoksta, bežaisdami su kaimynų vaikais, o lietuviškai jau vėliau nebeišmoks, nes mokykla atima visą dieną ir dalį vakaro, nes namų darbai ruošiami anglų kalba. O lietuvių kalbos žinojimas nieko nekenkia, netgi padeda. Yra pastebėta, kad lietuviškai greičiau išmoksta angliškai skaityti, nes ir anglų kalbos elementoriai paremti fonetiniu ištarimu.

Dar yra gera žinoti, kad mažų vaikų elgesys remiasi instinktais ir norais. Tik nuo 10-12 metų jie pradeda vadovautis protu. Todėl vaikų auklėjimas ir reikalauja tiek daug kantrybės bei nuolatinio kartojimo, nes jie pagal tai suformuoja elgesio papročius. Tai

žinant, būtų visai netikslu pasiduoti vaikų norams bei užgaidoms, nes jų norai ir nuomonės greitai keičiasi. Kiekviena gyvenimo diena vaikams suteikia daugiau patirties ir žinių, todėl tėvai turi nusistatyti, ko verta vaikus išmokyti ir kuriuo būdu.

Demokratija šeimoje gali būti tik tada, kai vaikai visai suaugę. Kol jie maži, jie privalo būti mokomi, auklėjami ir perspėjami. Argi gali 9 metų vaikas būti lygus tėvui ir motinai savo galvoje, kad galėtų dalyvauti šeimos nutarimuose lygiateisiu balsu? Tam ir yra vaikų mokymas, supažindinimas su gėriu, perspėjimas nuo blogio, kad žinotų, ką pasirinkti, kai suaugęs. Šiuo atveju tėvai privalo būti mylinčiais ir protingais "diktatoriais".

Vaikai normaliai myli tėvus, bet spontaniškas veržlumas į laisvę ir vaikiškas nepastovumas nusistatymuose, dažnai pažeidžia tėvų autoritetą. Į tai turi būti kreipiamas dėmesys ir vaikai atitinkamai pamokomi. Tėvai privalo būti vaikų gerbiami, nes kaip jie galės išauklėti vaikus, jeigu praras savo autoritetą vaikų akyse?

Vaikai taip pat turi įgimtą aštrų teisingumo jausmą, kuris suaugusius kartais pastato į keblią padėtį, bet gražiuoju ir su meile visuomet galima viską išsiaiškinti, nes vaikai turi ir logišką protavimą. Netikslu ignoruoti vaikų mažus nusikaltimus, nes vaikai gerai žino, ko jie užsitarnauja, ir praleista pabauda lygiai tiek pat pažeidžia jų teisingumo jausmą, kaip ir neišreikštas pagyrimas už gerai atliktus darbus.

"Maži vaikai — maži vargai", sako sena lietuviška patarlė. Daugelis tėvų jaučiasi per daug prie namų pririšti, kol maži vaikai paauga. Tačiau tuo metu tėvų ir vaikų santykiai būna artimi. Jie dažnai pasikalba, pasitaria, pasimoko. Net ir pirmuose mokyklos

skyriuose vaikai gauna dar daug tėvų dėmesio, nes dažnai reikia pasekti jų pamokų ruošimą. Šiuo metu mama paprastai niekur nedirba.

Bet štai, vaikai perlipa 10-tuosius metus, ir nutarta, kad jau jie patys gali pasigaminti priešpiečius, nueiti į krautuvę ar sustoti valgykloje pavalgyti. Abu tėvai išeina į darbą, ir nuo tada prasideda antroji patarlės pusė: "Didi vaikai — didi vargai".

Vaikai grįžta iš mokyklos — namai tušti. Nusibosta sumuštiniai ir televizija. Dažnai susidraugaujama su gatvės vaikais, išmokstama netinkamų žodžių, išsireiškimų, nemoralinių minčių. Tėvai iš darbo grįžta pavargę, nekalbūs, nekantrūs, nes laiko mažai ir nebespėja vaikams paaiškinti, kodėl pasielgta taip, o ne kitaip.

Negalima ignoruoti tėvų dėmesio reikalingumo vaikams virš 10 metų. Tuo metu jie pradeda logiškai galvoti, daryti savo išvadas, formuoti savo nuomones. Ir jeigu tėvai nedalyvaus, suformuojant vaikų nuomones, jie greičiausiai pasiliks nuošalyje, nežinodami nei kokia jų vaikų galvosena, nei kodėl ji tokia susidarė. Taip gali nukentėti ir vaikų lietuviškas auklėjimas.

Su paaugliais vaikais reikia daug kalbėti, stengtis su jais bendrauti, būti kartu. Visai nepatartina apdovanoti vaikus be priežasties ar skirti jiems neuždirbtus pinigus. Tai dažnai pasitaiko tarp tokių tėvų, kurie jaučia sąžinės graužimą, išėję į darbą ir nebegalėdami skirti savo vaikams reikalingo laiko bei dėmesio. Materialinis lėpinimas neišugdo dėkingumo, bet tik reikalavimus iš vaikų pusės.

Savaime suprantama, kad vaikams augant auga ir jų aprūpinimo bei išmokslinimo išlaidos, kurios ir priverčia abu tėvus dirbti. Vakare po darbo trūksta laiko apie ką nors plačiau pasikalbėti, padiskutuoti ar pasitarti su

vaikais. Tuo būdu prarandamas kontaktas, kuris smarkiai atsiliepia jų lietuviškam išauklėjimui. Lietuvių kalbos žinojimas susilpnėja, nes mažiau ja kalbama. Amerikiečių mokykla savo įtaka beveik viršija lietuvišką šeimos tipingumą, ir tėvams reikia smarkiai susirūpinti savo vaikų lietuviškumu.

Kadangi tėvų įtaka sumažėja, tai tuo pačiu sumažėja jų autoritetas, kas yra tikrai žalinga visai šeimai. Vaikai ima nebevertinti savo kalbos, papročių ir net šeimos. Dalinai čia kalta ir jų brendimo stadija, kurioje jie staiga panori būti tokie pat, kaip ir visi kiti vaikai mokykloje. Jeigu mes visi privalėtumėm būti "tokie pat", tai visi turėtumėm būti vienodo ūgio, vienodos išvaizdos, vienos tautos, vieno papročių ir vienos kalbos žmonės. Žmonija taip nebuvo sutverta ir niekada tokia nebus. Tai ir reikia išaiškinti beaugantiems vaikams. Jiems jau reikia pradėti kalbėti ir apie lietuvių tautą, Lietuvos istoriją, mūsų likimą ir priežastis, kurios privertė mus iškelti į tremtį. Atsiminkime, kad tai, kas mums savaime aišku, čia gimusiems vaikams gali būti svetima ir nesuprantama. Nepalikime jų vieno šioje srityje susirasti atsakymus, nes tie atsakymai ne visada gali būti faktiškai ar ideologiškai tikslūs. Žinoma, tam reikia laiko, bet tėvai privalo laiko surasti. Savaitgaliai gali būti praleisti, kartu besilankant lietuviškuose kultūriniuose parengimuose, bendraujant su lietuviškomis šeimomis ir pan. Neleiskime vaikams atitrūkti nuo savo tautiškos veiklos. Jie turi lankyti lituanistines mokyklas, dalyvauti lietuviškose organizacijose, tautinių šokių grupėse, choruose.

Lietuviškos mokyklos papildys jų bendras žinias apie Lietuvą, sustiprins kalbos žinojimą ir padės vaikams geriau suprasti savo tėvus. O namuose

vis tiek lieka tėvų pareiga reikalauti lietuvių kalbos vartojimo iš pagarbos sau, savo tėvams ir savo tautai. Kai vaikai gerbs savo šeimą, jie gerbs ir savo tautą.

Kiekviena lietuviška šeima privalo įsąmoninti savo jaunus narius, kad geras šeimos vardas yra visos šeimos reikalas, ne vien tėvų. Išmuštas kaimyno langas nesuteikia šeimai pagarbos ar pageidaujamos rūšies dėmesio. Nuo to nukenčia ne tik individuali šeima, bet ir kiti toje apylinkėje gyvenant lietuviai.

Lietuviška visuomenė taip pat turi suprasti tėvų pastangas išauklėti vaikus gerais ir susipratusiais lietuviais ir jiems padėti. Kai jauni lietuviukai, lietuviškų mokyklų paraginti, ima skaityti laikraščius, juos papiktina viešojoje spaudoje dedama asmeninė polemika. Dažnai straipsniuose trūksta objektyvumo, nes iškeliama vien tik blogybės, nepaminint nieko gero. Ir kas gi nori gyventi tokioje "blogoje" visuomenėje? Idealizmo vedami, jaunieji visada yra linkę ieškoti ko nors naujo, geresnio. Todėl daugelis per anksti atsitraukia nuo viešosios lietuviškos veiklos ir užsidaro siaurame ratelyje, o neretai nueina pas amerikiečius gerovės ieškoti. Nors ten jos ir neranda, bet dažnai išdidumas nebeleidžia grįžti atgal.

Praktiškame gyvenime teko pastebėti, kaip lietuviai universitetų studentai tarp savęs kalba lietuviškai, švenčia mūsų tautines šventes, aštriai diskutuoja lietuvius liečiančias problemas. Jų galvosena pasigėrėtinai šviesi, tiksli ir patriotiška.

Iš to seka išvada, kad yra labai svarbu lietuviškoje dvasioje išauklėti ir išlaikyti vaikus iki 18-19 metų. Nors per tą laiką dažnai ir gerklė išdžiūna, beraginant juos kalbėti lietuviškai, bet rezultatai geri ir gražūs.

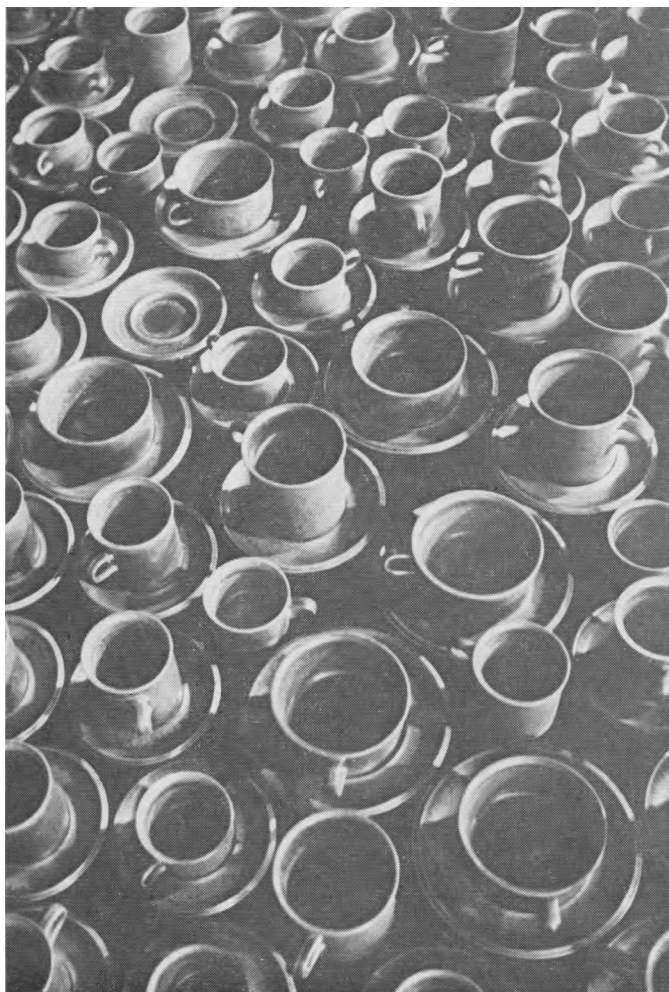

V. Kaulius

Ribotumai

Šio gražaus ir patriotiško jaunimo būtų dar daugiau, jeigu tėvai patys nesistengtų taip greitai suamerikonėti ir taip garsiai nekalbėtų apie savo tautiečių tik blogąsias puses. Būtų labai pageidautina pasisavinti žydų tautos vieningumą bei solidarumą, o taip pat ir kiniečių pavyzdinę savo tradicijų išlaikymą.

Lietuvybės išlaikymo darbe šeimai į talką ateina lituanistinės mokyklos, kuriose be kalbos, istorijos ir geografinės dar mokoma dainos, tautiniai šokiai, ruošiami tautinių švenčių minėjimai.

J. Prapuolenis

Puodukai

mai su įvairiais sceniniais vaizdeliais bei vaidinimais. Lietuviška mokykla praplatina lietuvišką žodyną, parodo mūsų tautos kultūrą ir subrandina lietuvių jaunuolių tautiškumą.

Jaunimo organizacijos pareikalauja namuose ir lietuviškose mokyklose įgytų žinių praktiško pritaikymo. Jų susirinkimuose vartojama lietuvių kalba priverčia platinti žodyną. Įvairūs organizacinio subrendimo laipsniai pakrato asmens lietuviškų žinių skrynią.

Stovyklose jaunimas praktiškai gyvena lietuviškoje aplinkoje. Malonu stebėti, kaip kasdieną laisviau susikalbama lietuviškai ir kaip stovyklavimo gale visai išnyksta anglų kalba. Gaila, kad tos stovyklos tęsiasi tik po dvi savaites. Dar visuomet lieka daugybė neišbandytų sumanymų, neišdainuotų dainų, neperduotų minčių, o gyvenimas ir vėl per greitai jaunuolius sugražina į svetimą aplinką.

Naujų lietuviškų šeimų kūrimas mūsų bendruomenėje yra vienas svarbiausių gyvenimo faktorių. Čia taip pat susiduriama su problemomis. Mažose kolonijose nedaug jaunimo, mažas gyvenimo partnerio pasirinkimas, kartais būna tautiškai mišrių vedybų priežastis.

Čia gali pagelbėti jaunimo suvažiavimai, įvairių organizacijų stovyklos bei kongresai. Jie suteikia progą jaunimui susipažinti ir užmegzti draugystę.

Kita problema atsiranda iš vienodo amžiaus jaunuolių draugystės. Mergaitės, kaip paprastai, greičiau užauga ir subręsta, ir, pabaigusios mokslą, jau gali tekėti. Tuo tarpu jų vienmečiai jaunuoliai, užbaigę aukštesniasias mokyklas, pakliūva į kariuomenę. Atlikę karinę prievolę, jie eina studijuoti, o baigę studijas, dar nori įsitvirtinti pasirinktoje darbo srityje ir tik tada pradeda galvoti apie šeimos sukūrimą.

Tuo būdu susidaro 5-6 metų tarpas, kurio metu bendramokslės lietuvaits išteka, kartais ir už amerikiečių, o lietuviams taip pat nebelieka pažįstamų merginų pasirinkimo, ir jie dailosi į amerikietes.

Šią laiko spragą gali gražiai užpildyti visuomeninė veikla, organizacijos, chorai, kur jaunieji lietuviai gali susiburti, susitikti ir lengviau sukurti lietuviškas šeimas. Pavyzdžiui, praei-

tais metais "Dainavos" ansamblio ribose susikūrė 6 naujos lietuviškos šeimos.

Trečioji dar rimtesnė problema kyla dėl berniukų ir mergaičių išauklėjimo skirtumų. Mergaitei, kaip lepsiui gamtos sutvėrimui ir būsimai šeimos motinai, duodama daugiau tėviškos globos ir griežtesnio išauklėjimo bei išlavavimo. Be to, mergaitės lengviau pasiduoda auklėjimui bei lavinimui, aktyviai dalyvauja organizacijose, lanko lituanistines mokyklas.

Tuo tarpu berniukai sunkiau auklėjami. Jie nenori eiti į lietuviškas mokyklas, tai tėvai jų ir nespiria. Vis tiek motina išauklės vaikus, tai kam čia būsima tėvą varginti. Berniukai grubesni savo elgesiu, ne tokie aktyvūs organizacijose.

Čia paminėti skirtumai smarkiai išskiria berniukus iš lietuviško rato. Jų galvosena skiriasi nuo mergaičių galvojimo. Jie ir vėliau sunkiai pritraukiami prie lietuviškų organizacijų, nes neturi ten nei pažįstamų, nei susidomėjimo.

Dėl išauklėjimo stokos jų elgesys su jauna mergaite dažnai nepasižymi džentelmeniškumu ir tuo atbaido mergaitės draugystę.

Iš mažens nepripratinti prie kultūrinės veiklos, jauni vyrai laisvalaikį praleidžia prie alaus stiklo restoranuose, kuriuose nesunku rasti amerikiečių merginų, bet reta lietuvių.

Jeigu seniau buvo galvojama, kad vyrui daugiau leidžiama ir atleidžiama, tai atsiminkime, kad šiandien tiek vyrų, tiek moterų teisės daug lygesnės. Todėl kiekviena rimtai galvojanti mergina turi pagrindą ir nori pasirinkti gyvenimo draugą, kuris ją gerbtų ir atjaustų, o ne storžievį, nors ir lietuvi.

Tėvų šventa pareiga išamoningai savo sūnus, kokios pareigos jų laukia ateities gyvenime ir atitinkamai juos

tam paruošti. Tada smarkiai sumažės mišrių vedybų skaičius ir tuo pačiu lietuvių tėvų širdgėla.

Darnios šeimos sudarymo pagrindu turi būti abiejų partnerių išauklėjimo vienodumas, nuomonių sutapimas, tautinis ir net religinis vienodumas ir būdo atitikimas.

Kaip matome, reikalavimai nemaži, tad pasistenkime savo jaunimą taip paruošti, kad gyvenimo kelias būtų lengvesnis ir šviesesnis.

Šeimos sudarymas nėra pasiekto tikslo viršūnė. Tai tik pradžia ilgo ir dažnai nelengvo bendro gyvenimo, kuris tęsiasi dešimtimis metų.

Pasiruošti kuriai nors profesijai žmonės metų metais mokosi ir studijuoja. Bet kaip dažnai žengiami į vedybinį gyvenimą be ypatingesnio pasiruošimo!

Šeimos gyvenimas yra pagrindinė žmogaus gyvenimo karjera, nuo kurios priklauso asmens laimė, darbingumas ir aktyvumas.

Vyras privalo ne vien tik duoną šeimai uždirbti, bet būti ir psichologu, kad suprastų žmoną ir vaikus, mokėti šiek tiek namų ruošos, kad galėtų ligoje padėti, ir būti dalinai pedagogu, kad mokėtų vaikus auklėti ne rūstumu, bet meile.

Moteris privalo būti gera šeimininkė, slaugė, mokytoja, ponija ir gražuolė, kad sugebėtų tvarkyti namus, gabiai auginti vaikus ir neprarasti savo vyro dėmesio.

Prie visų šių reikalavimų dar prisideda įgimtoji mūsų pareiga lietuvių tautai: išlikti gerais lietuviais ir išauginti jauną susipratusią lietuvių kartą.

Todėl vedybinis gyvenimas yra kasdieninis rūpestis, darbas ir pasiaukojimas, už kurį nedalinami nei ordonai, nei pagyrimai, bet kurio darbo vaisiai neša džiaugsmą šeimai ir visai lietuviškai bendruomenei.

JAUNIMAS

VASARIO 16-TOSIOS MINĖJIMAI

Kiekvienais metais minime vasario 16-tąją. Paprastai prisirenka pilnos šalės žmonių, daugiausia vyresnio amžiaus, jaunimo būna labai maža. Jaunimas neina, nes jam neįdomu. Senimas eina iš pareigos, nors ir jam neįdomu. Jau prieš tai kiekvienas žino, koks tas minėjimas bus. Legionieriai, garsiai angliškai komanduodami ir kariškai trepsėdami, įneš vėliavas. Kalbės keli amerikiečiai politikieriai, vienas kitą girdami. Jie pasakos apie Lietuvos istoriją, ilgai kalbės apie tokius dalykus, kuriuos kiekvienas lietuvis puikiausiai žino. Jų kalbos tikslas, nors ir aiškiais žodžiais neišreikštas, bus kiekvienam gerai suprantamas: "Tad matote, kaip aš pažįstu jūsų šalies istoriją, man labai gerai žinomi visi jūsų reikalai, matote, koks aš esu jūsų draugas — taigi ateinančių rinkimų metu visi balsuokite už mane!" Minėjimo rengėjai taip pat tai žino, bet juos kiekvienais metais vis kviečia, prisimindami patarlę, kad "ranka ranką prausia". Visi žinome, kad tie minėjimai Amerikos politikieriams yra naudingi žvejoti balsams, bet galvojame, kad gal ir tie politikieriai mums kada nors galės būti naudingi, gal pasakys kongrese gerą žodelį, gal mus užtars.

Taip pat jau ir prieš minėjimą kiekvienam aišku, kokia bus antroji minėjimo dalis — pinigų rinkliava Lietuvos laisvinimo reikalams. Visi žinome, kad ir tai yra būtina, bet ne paslaptis, kad

paskutiniaisiais metais tos rinkliavos suskaldė ir mūsų veiksnius, ir visuomenę.

Tad visi suprantame, kad tai, ką darome, reikia daryti, bet taip pat jaučiame, kad ką nors darome ne taip, kaip reikėtų. Dėl to vyresnieji į tuos minėjimus eina tik iš pareigos, o jaunesnieji, tos pareigos nejausdami, visai neina. Geras pavyzdys buvo šių metų minėjimas Čikagoje. Ne vienas tų, kurie čia buvo, kitais metais prieš minėjimą jau bent du kartus pagalvos, ar apsimoka eiti, ar ne. Po ilgų politikierių kalbų, kai jau visi buvo gerokai pavargę, dar prasidėjo ilgiausia paskaita, kurios jau beveik niekas nesi klausė. Pagaliau, kai paskaitininkas, net per toli nuo mikrofono stovėdamas, vis kalbėjo ir kalbėjo, tai publika pradėjo demonstratyviai ploti ir trukdyti, kad greičiau baigtų. Buvo tikrai gėda sėdėti salėje, žinant, kad čia buvo ir svetimtaučių. Kokį išpūdį mes jiems padarėm? Jeigu kuris nors jų po minėjimo mums reiškė komplimentus, tai nesunku suprasti, kad tie komplimentai buvo grynai "politikieriški". Ir kas čia kaltas? Žinoma, mes nepateisiname publikos elgesio, bet negalime pateisinti nei rengėjų, nei paskaitininko.

Po to minėjimo visi labiau sukruto kalbėti ir diskutuoti, ką čia reikėtų daryti, kad ateityje tokių nemalonumų išvengtume ir tuos savo minėjimus suprasmingume bei suįdomintume. Šiuo klausimu labai susidomėjo ir jauni-

mas. Čia dedame dviejų jaunuolių pasisakymus. Gintaras Plačas yra uolus skautas, o Daiva Matulionytė — veikli ateitininkė. Manome, kad šie jų pasisakymai atstovauja daugumos jaunimo mintis.

* * *

Vasario 16-tosios minėjimas man yra ne Nepriklausomybės, bet Lietuvos minėjimas. Tai šventė, kurioje minime laisvąją Lietuvą, kokia ji buvo prieš Sovietų okupaciją. Kiekvienais metais minėjimai vis sukasi aplink politines kalbas ir vyresniesiems skirtas programas. Atrodo, kad labai maža dėmesio kreipiama į jaunimą, kuriam tos karštos kalbos apie Lietuvos išlaisvinimą ir apie išeivijos grįžimą į Lietuvą šiuo metu nėra aktualios. Juk jaunimas Lietuvos nėra matęs, užaugęs išeivijoje, pasisavinęs šių kraštų kultūrą ir papročius. Jis čia eina mokslus, randa darbą, kuria šeimas. Kuo daugiau laiko praeina, tuo labiau mūsų jaunimas tolsta nuo lietuviškosios kultūros ir lietuviškų papročių. Taip yra todėl, kad jis nėra matęs nei tėvų žemės, nei pakankamai susipažinęs su jos praeitimi, nei supratęs praėjusių kartų pastangas sukurti kultūringą ir garbingą kraštą. Kitų pasakojimai apie praeitį jam sukelia vieną kitą mintį, vieną kitą vaizdą, bet jie greitai dingsta.

Vyresnieji dar gyvai prisimena karo muziejų, kunigaikščių bei kitų didvyrių statulas, piliakalnių su senovės pilių liekanomis, pievomis vingiuojančias upes, Baltijos smėlį su gintaro gabaliukais. Visa tai išlaiko juose neužgesusią tėvynės meilę ir tvirtą pasiryžimą išlaikyti tą praeities garbę, bet jaunimas to nejaučia. Tikriausiai toks jausmas jam niekad ir nebuvo tinkamai įdiegtas. Sunku mylėti kraštą, ku-

rio niekad nematei, kuris tau nieko neduoda.

Vasario 16-tosios minėjimai jaunimui būtų daug įdomesni, jeigu būtų suteikta proga pamatyti tėvų kultūrą, pajusti garbę ir pasididžiavimą tuo, ko jie ten pasiekė, ką jie, ten gyvendami, nuveikė. Kultūros parodos, Lietuvoje pagamintų skaidrių bei filmų festivaliai, tautinių šokių bei dainų šventės, lietuviškų mokyklų parodos šių dienų jaunimui būtų įdomesnės ir aktualesnės, negu ilgos kalbos ir graudenimai. Konkursai, sporto šventės, lenktynės, parodos, kuriose į alinimas galėtų dalyvauti ir pasirodyti kitiems, sužadintų jame norą priklausyti tautinei grupei ir nebijoti būti laikomu lietuviu. Jis ta teise didžiutuotųsi ir ją gerbtų.

Kuo daugiau jaunimas veiks lietuviškoje atmosferoje su įvairaus amžiaus lietuviais ir dalinsis mintimis, darbais bei pastangomis, tuo labiau jis jausis esąs lietuvis. Tačiau jis niekad nesijaus laisvosios Lietuvos lietuviu, bet tokiu, koks jis iš tikrųjų yra — išeivijos lietuviu.

Gintaras Plačas

Atsimenu tas dienas, kai maisto krautuvė man buvo įdomiausia pasakų šalis. Galėdavau ten išbūti visą dieną. Minėjimai tada manęs visai netraukė, ypač Vasario 16-tosios minėjimai. Ne kartą ir diržo teko paragauti, kad nenorėjau juose dalyvauti. Man būdavo daug smagiau išsliūkinti iš salės ir nubėgti į tą kampinę krautuvę, kur manęs laukė tie pasakų šalies įvairumai.

Tai buvo tada, kai aš nesupratau suaugusiųjų pasaulio. Slinko metai, ir pasakos pavirto realybe. Pradėjau jausti tautiškumo reikalavimus ir pareigą tautai. Kai buvau aštuoniolikos metų, buvo surengtas pats didžiausias

Lietuvos nepriklausomybės minėjimas — 50 metų sukakties proga. Aš jame dalyvavau... Gaila, kad nebuvo tos kampinginės krautuvės...

Po to nusivylimo jau savo valia nebelankau jokių oficialių minėjimų. Žinoma, būna atsitikimų, kai kokia nors pareiga mane nusiunčia į Vasario 16-tosios minėjimus, bet ten mane tik juokas ir liūdnumas ima. Aš save laikau lietuvaite, bet ne veidmaine. "Visa tai labai gerai, jaunuole, bet gal turi kokių nors pasiūlymų, kaip tai geriau suorganizuoti?" — kartais ironiškai paklausia tų minėjimų rengėjai. Į šį klausimą pasistengsiu duoti atsakymą, kokio, mano nuomone, turėtų būti tie minėjimai.

Minėjimus rengiant, galėtų būti trys atvejai: 1. prisidengus kilniu tikslu, minėjimą panaudoti savo asmens iškelimui; 2. rengti minėjimą be jokių asmeniškų tikslų, minint tiktai asmenį arba įvykį; 3. visai nieko nedaryti. Kadangi iš patirties atrodo, kad antras būdas yra per sunkus įvykdyti, tai dažniausiai pasirenkamas pirmas ar trečias būdas. Bet ar nebūtų galima įvykdyti ir antrąjį? Pasistengsiu duoti savo pasiūlymus, kaip, mano nuomone, Vasario 16-tosios minėjimas turėtų atrodyti. Štai jo planas:

1. Amerikos himnas.
2. Tautos himnas, Lietuvos kariams įnešant vėliavas.
3. Iškilmingas akto skaitymas.
4. Tylos minutė pagerbti žuvusius už Lietuvos laisvę.

5. Meninė programa — minėjimui pritaikytas montažas, naudojant lietuvių kompozitorių parašytą muziką (apie 30 minučių).

6. Sveikinimų skaitymas ir minėjime esančių aukštesniųjų svečių (konsulo, burmistro) prakalbėlės, ne ilgesnės kaip 5 minučių.

7. Perskaityta ir visų susirinkusiųjų pakartota priesaika Lietuvai.

8. Marija, Marija.

Manychiau, kad šitoks planas būtų įmanomas įvykdyti. Čia nebūtų vietos asmeniškiesiems prasiveržimams, nes minėjimo centras būtų montažas ir priesaika Lietuvai. Žinau, kad šis planas nėra be silpnų vietų, tai yra tik mano sugalvotas teoretiškas pasiūlymas, tačiau, jeigu vyresnioji karta nori, kad jaunimas būtų išugdytas tautiškumo idealais, tai tegul nė negalvoja tai pasiekti iki šiol naudojamais farsais.

Daiva Matulionytė

* * *

Šių dviejų jaunuolių pasisakymų daug nekeitėme ir nešvelninome. Norime, kad visiems būtų aiški dabartinio mūsų jaunimo galvosena. Laukiame ir daugiau pasisakymų tiek iš jaunimo, tiek ir iš suaugusiųjų. Pageidaujame, kad šiame jaunimo skyriuje daugiau rašytų patys jaunuoliai. Čia manome dėti ir jaunimo eilėraščius. Nors kartais kai kam jie galės atrodyti per silpni, bet juk kartą reikia pradėti. Jeigu nuo jaunystės nesipratinsi rašyti, tai vargu ar tapsi rašytoju ir vėliau.

Redakcija

iš TÈVYNÈS

SIBIRO TREMTINÈS LAIŠKAI (II)

1949. VII. 21.

Mano Tève,

Dar ir dar skaitau Jūsų laiškus. Iš jų vis sruvena šviesa, kažin kokia jėga, pasitikėjimas savimi ir Tėvu. O Jums ir įsivaizduoti sunku, kaip labai mes esame reikalingi visa to. Taip, iš tolo žiūrint, gal ir esame panašūs į auką, gal mūsų likimas ir atrodo kažin koks išskirtinai didelis. Bet taip tik atrodo. Iš tikrųjų esame tokie skurdūs. Ištisi mėnesiai vienodo gyvenimo ir darbo, ištisi mėnesiai be sekmadienio,

— Tėve, tai išsemia. Tai užgesina širdyje bet kokį polėkį, sugniuždo bet kokią didesnę mintį. Pamažu virstame tik aklų darbo įrankiu, visą gyvenimą užpildome duonos ir darbo rūpesčiu. Pamažu ima mirti visa, kas žmoniška. Esame smulkmeniškai priekabūs, linkę į mažas intrigėles, į niekus. Aišku, Dievas žino, ką daro, bet vis tiek nenoromis kyla klausimas — kam tas vargas ir skausmas, kuris žmogaus netaurina, kuris nedaro jo geresnio? Ir kam betiksime, jeigu grįšime? Ir kokia prasmė, jeigu nunyksime čia?

Gal per tamsiai vaizduoju gyvenimą, bet tyčiomis tai darau, kad Jūs suprastumėt, kaip labai mes esame reikalingi brolių paramos — ne duona, ne moneta, o tuo, kas daug svarbiau

— didelėmis mintimis, Viešpaties žodžiu. Žinote, rankos mažiau vargsta, kai turi apie ką pagalvoti, kai dirbi.

O tų minčių Jūsų laiškuose tiek daug. Ir man darosi liūdna, kad jos liekasi nedaugeliui žinomos — tik mano ar

timiesiems. O juk reikia visiems. Ateina žymesnės šventės, ateina sekmadieniai — mes susirenkame, meldžiamės ir jaučiame, kad kažko trūksta, kažko reikia. O reikia kaip tik ko nors, kas tiktų visiems. Ar Jūs negalite to mums duoti — bent retkarčiais, bent didesnių švenčių proga?

Turėčiau dar daug ką rašyti, išsakyti ir klausti, bet kartais yra kažkokios tylėjimo dienos — nemoku surasti žodžių minčiai. Daug kartų mečiau Jums pradėtą laišką. Bet aš esu ta pati — akiai sudėjusi visa į Tėvo rankas, nepalaužiamai įsitikinusi Jo planų didumu ir tikslumu — o tai yra svarbiausia, čia gyvenant.

Tėve, prisimenu Jus visada su meile ir dėkingumu. Vis galvoju, kad jeigu Dievas norės, leis ir vėl kada nors susitikti.

1949. VIII. 1.

Ar Jūs kada matėte alkaną vaiką? Kai į jo rankes patenka duonos gabalas, jis nieko daugiau pasauly nežino be jo ir be savo alkio. Jis negalvoja, jis nedėkoja — jis tik valgo.

Tėve, ir aš esu toks išalkęs vaikas. Vienas laiškas, paskui kitas, dabar "Kryžiaus Keliai" — aš viską gavau, visko buvau begaliniai reikalinga. Iš tolo žvelgdami. Jūs galite idealizuoti mūsų likimą, galite dėti daug vilčių į mus, bet tikrovė lieka tikrove — esame skurdūs ir sunykę. Kartais atrodo, kad širdy užgęsta visos ugnys, kad išsenka visos srovės. Ir kai iš naujo

užplūsta visas minčių ir išgyvenimų potvynis, tai nelengva suprasti, kur čia yra blaivus protavimas, o kur fantazija.

"Keliai" kaip tik atėjo mano vardinių vakarą. Gražesnės dovanos sunku buvo besitikėti. Dalinuosi jais su daug kuo, net su toli gyvenančiais. Ar Jūsų nejaudina Meilės Žodžio kelionė per taigas, per kalnus, per daugelį tūkstančių kilometrų... O, tai yra gražu, bet tai maža, tai labai maža. Anuomet, kai žemė raudėjo "Rasokite", anuomet Tėvas nesitenkino numetęs keletą lašų. Jis davė Viską. Ir mums juk reikia Visko. Ar Jūs, ar niekas iš jūsų nėra pajutę Rytų ilgesio? Aš nemoku suprasti — argi mirė toji gyvoji dvasia, kuri žmones nuvedavo į Afrikos džiungles, į Kiniją, į Japoniją, ligi pat žemės pakraščius? Aš negalvoju apie Jus. Jums negalima palikti savo būrio — tai būtų sauvaliavimas. Bet ar nėra žmonių, kuriems nebūtų ko veikti namie? Ar nėra senelio, kuriam būtų visai nedaug telikę gyventi ir kuriam būtų vis tiek, kur tie keleri metai praeis? Dieve, kaip mielai pasidalintume su juo savo duona, savo vargais ir džiūgavimais! Ir niekur varpos nėra taip pribrendusios piūčiai, kaip čia.

Ar čia sveiko proto padiktuotos mintys? O gal fantazija? Aš nesiimu spręsti. Aš tik žinau, kad, kai yra alkanų vaikų, turi būti ir duonos paduodančių rankų. O ar tos rankos išliks sveikos, ar jos nesusižeis, vaikai apie tai nelinkę galvoti. Manau, kad apie tai negalvoja nei mama, nei tėtė, jei tik mato alkaną vaiką.

Tėve, mane gaudina ir gėdina Jūsų laiško žodžiai, kuriais Jūs tikitės mano aukos, mano kančios paramos. Bet Dievulis mane apsaugojo nuo visa to. Žiūrėkite — dabar tokie karščiai, o aš sėdžiu kontoroje ir mokausi rusų kalbos. Be jokio prašymo, be jokių

mano pastangų mane priėmė čia, ir nežinau, ar tai Dievo dovana, ar aki-vaizdas parodymas, kad aukos ir kančios kelias ne mano jėgoms. Ir jeigu mėginu ką nors padaryti, kam nors padėti, tai taip pat neaišku, ar daugiau padėdų, ar pakenkiu. Prisimenu, dar maža būdama, sielodavaus, kad, norint maitinti mažučius vyturiukus, reikia skriausti muses ir sliekus; arba kai nori padaryti katei malonumą, reikia iš pelės atimti vaikus. Ir taip yra dabar. Kartais sunku ligi nevilties. Štai čia mažytė, čia senukė. Atrodo, kad ir vienos, ir kitos mirtis būtų tik palengvinimas visiems. Tai ar beverta rūpintis šitomis būtybėmis? Ir ko nori Dievas — ar tą pusmečio kūdikį pasiimti pas save, ar palikti jį gyvenimui, greičiausiai labai sunkiam ir pavojingam? Tėve, aš klausiu save ir nepajėgiu surasti atsakymo. Ar pagaliau pastangos sumažinti vargą nėra kišimasis į Viešpaties reikalus?

Jums keisti mano galvojimai, tiesa? Bet, čia gyvenant, jie nenoromis ateina į galvą.

Kai gausite šį laišką, būsime išgyvenę patį sunkiausią laikotarpį. Visi lietuviai turi daržus, turi nemažai bulvių — už savaitės, daugiausia už dviejų, prasidės derliaus vartojimas. Dabar yra sunku daug kam. Lietuviai daug siuntinių gavo, pinigų atsiunčia, bet yra tiesiog badaujančių vokiečių, kalmukų, graikų. Štai kas turėtų pilnas rankas dovanų ir aukų, štai kieno malda galėtų būti parama Jums ir Jūsų būriui! Bet neaišku, ar jie žino, kad visa tai vertinga. Ak, pamenu, kažin kada norėjau eiti ligi žemės pakraščius ir rinkti trupinius. Tėve, aš renku juos — konsekrjuokite, dauginkite...

Visa širdimi dėkoju Jums. Tegul niekad nepritrūksta Jums žodžių ir tų, kurie jų klausytų.

O n a

IDĖJOS IR ŽMONĖS

VACLOVAS KLEIZA

FORMA AR TURINYS?

SOCIALINIAI REIKALAI

Mūsų išeivijos gyvenimas ir veikla dažnai yra paremti sentimentu. Bet sentimentas, kaip laužo žarija, ilgai niui išblėsta ir ne visuomet pajėgia patenkinti visuomenę. Prieš keletą metų prezidento Kennedy paskelbtas šūkis: "Neklausk, ką tau duoda tauta, bet klausk, ką tu gali duoti savajai tautai", susilaukė didelio atgarsio ir tapo vienu reikšmingiausių šio šimtmečio šūkių.

Reikia pripažinti, kad ir mūsų išeivija stengiasi ką nors duoti tautai. Lituanistinės mokyklos ir jaunimo organizacijos yra apčiuopiama realybė. Jos kartais susilaukia visuomenės paramos, nors, žinoma, dažniau žodžiais, negu darbais. Bet labiausiai užmirštas yra eilinis visuomenės narys, kuris kartais yra labai reikalingas ir moralinės pagalbos, ir materialinės paramos.

Dažnai savo pokalbiuose prisime name, kad kitų tautų žmonės parodo daug solidarumo ir vieni kitus įvairiai remia, tuo būdu tapdami vieningi ir stiprūs. Apie tai dažnai kalbame su tam tikru pavydu ir menkavertiškumo pajautimu. Bet kai iškyla konkretus klausimas, kiek ir kaip mes galėtume kasdieniniame gyvenime vieni kitiems padėti, tai scena pasikeičia, nuomonės tampa neaiškios, atrandami įvairūs pasiteisinimai, išsisukinėjimai, o kartais net nerviška kova vienų prieš ki-

tus. Užtuot lietuvis lietuviui buvęs broliu, tampa priešu.

Vien nuolatiniu sentimentu ir geros valios išoriniu demonstravimu savo tautinės egzistencijos svetimoje aplinkoje ilgai neišlaikysime. Tam reikia tvirtesnio, kiekvienam aiškiau suprantamo ir juntamo pagrindo. Anot mirusio PLB pirmininko J. Bačiūno, mums reikia daugiau konkrečios, ūkininkiškos galvosenos.

Esame susikūrę mitą, kad visa lietuviška visuomenė yra puikiai, patogiai įsitaisiusi, kad nėra jokio vargstančio, pagalbos reikalingo lietuviu. Tai yra tikrai tik mitas, o realybė visai kitokia. Deja, yra nemaža tokių, kuriems gyvenimas yra sunki kova už egzistenciją. Gal apie juos nedaug girdime, jais nesidomime, bet jų tikrai yra. Tai seneliai, ligoniai, neturtingos šeimos, asmenys su emocinėmis bei psichologinėmis problemomis. Apie juos nei spauda nerašo, nei mūsų organizacijos jais nesusidomi, nebent didžiųjų švenčių proga kartais applan ko ir padainuoja lietuviškų dainelių.

Mūsų visuomenėje socialinio klausimo padėtis yra apgailėtina. Šis klausimas dažniausiai yra paliekamas tik privačiai iniciatyvai. Turime Balfą, bet jis daugiausia rūpinasi užjūrio lietuviais, o šiame krašte gyvenančiais tautiečiais nėra kam pasirūpinti. Tiesa, maždaug prieš trejus metus JAV Lietuvių Bendruomenė buvo

J. Šablauskas

Kalėdų naktis

užsiminusi apie šį klausimą. Buvo net planuojama sudaryti atitinkamą komisiją šiam reikalui spręsti. Deja, tai buvo ir iki šiol pasiliko tik žodžiai. O vis dėlto Lietuvių Bendruomenė gal būtų tinkamiausias vienetas šiam tikslui.

Reikia tikėtis, kad naujoji LB Taryba, kurią rinksime šių metų gegužės mėn. 16-17 d., šiam svarbiam reikalui skirs daugiau dėmesio.

LIETUVIŠKOJI VEIKLA

Reikia stebėtis mūsų visuomenė, kad ji parodo tiek daug kantrybės ir susivaldymo, žiūrėdama į vadovaujančių asmenų bei institucijų kartais tikrai vaikiškas konferencijas ir neišminčius, iki užsispyrimo nueinančius pokalbius. Kai kas teigia, kad lietuviškoji visuomenė nepajėgia suprasti tų visų apraiškų ir nenori pasirodyti ignorante didžiųjų žaidime. Abejojame, ar visuomenė nepajėgia tai suprasti. Verčiau esame linkę tikėti, kad ji ne vienu atveju elgiasi protingiau ir parodo daugiau subrendimo, negu jai

vadovaujančios institucijos. Žinoma, tuo visiškai nenorime paneigti institucijų atliekamo darbo ir plačių planų. Darbai kalba už save, o apie planus žodį tars ateitis.

Viena tik bijome, kad gali ateiti laikas (o jis gali ateiti dar greičiau, negu mes galvojame), kad visuomenė tars savo žodį, kuris gali būti labai skaudus ir kietas. Bijome ir to, kad jaunoji karta nebūtų tiek nutolusi nuo lietuviškojo kamieno, jog jai sugražinti jau neužtektų mūsų pastangų. Šio reiškinio pirmieji daigai jau pastebimi ir šiandien.

Praleidžiame valandų valandas ir dienų dienas, diskutuodami apie darbų pasiskirstymą, kai šimtai darbų laukia neatlikti. Jau pradeda įkylėti dažnos veiksmų konferencijos, kurios ne kartą būna bevaisės ir konkrečiam darbui turinčios maža reikšmės. Ilgai ginčijamasi, kokio dydžio turės būti stalas ir po kiek minučių pirmininkaus kiekvienos grupės atstovas konferencijoje, įvyksiančioje po kelių savaitių. Mes piktinamės, o kartais ir juokiamės.

VOKIETIJOS "LABDARAI" - DVEJI METAI

Šių metų vasario 8 d. "Labdaros" draugijos nariai, susirinkę Bad Cannstatt'e išklause draugijos pirmininko p. J. Glemžos pranešimo apie nuveiktą darbą ir išrinko naują valdybą.

1967 m. įsteigta draugija išaugo, sustiprėjo ir šiuo metu Europoje ji yra vienintelė tokio pobūdžio labdariningoji organizacija, registruota teisme. Ši organizacija buvo labai ir labai reikalinga V. Europoje, o ypač Vokietijoje gyvenantiems lietuviams. Niekam ne paslaptis, kad ne vienas mūsų išeivis Vokietijoje yra reikalingas materialinės paramos. Ypatinga parama reikalinga besimokančiam lietuviškam jaunimui. Tokia parama yra sunkiai įmanoma be darnios, veiksmingos ir ryžtingos organizacijos. Prieš dvejus metus įsteigta "Labdaros" draugija kaip tik ir pasiryžo organizuoti galimai veiksmingesnę finansinę paramą jos reikalingiems lietuviams.

Ypatingą dėmesį draugija pasiryžo

mės, stebėdami Paryžiaus konferenciją, bet ar mūsų pasitarimai nepradeda būti tos konferencijos kopija?

Žiūrint į šiuos reiškinius, reikia rimtai suabejoti ir mūsų tikėjimu lietuvybe bei tautos ateitimi. Ar lietuvybė nepasidaro tik forma be turinio, kuria prisidengdami, vaidiname kryžiaus karų riterius ir didvyrius? Ar kartais lietuviškumas mums netampa tik asmeninių ambicijų patenkinimo priedanga? Kiek tokia "lietuvybė" gali uždegti tautos meilę jaunoje kartoje? Tad visai nenuostabu, kad jaunimas piktinasi tokiu dviveidiškumu.

skirti jaunimui. Vokietijoje gyvenančių lietuvių inteligentija nėra didelė. Jos atstovai yra daugiausia mūsų senosios kartos nariai, todėl nenuostabu, kad jie pamažu vienas po kito pasitraukia iš visuomeninės veiklos darbininkų gretų. Pakaitalų šioms gretoms užpildyti nėra kur kitur ieškoti, kaip mūsų jaunimo tarpe. Štai kodėl kiekvienas susipratęs lietuvis gerai žino, kad jaunimui išauklėti ir išlavinti reikia skirti visas mūsų jėgas. Reta Vokietijos lietuvių šeima turi lėšų ir sąlygų sūnui ar dukrai išmokslinti. Dėl šios priežasties "Labdaros" draugija ir ėmėsi nelengvo darbo — parūpinti lėšų pašalpos reikalingiems tautiečiams, ypač mūsų lietuviškojo jaunimo mokslui.

Buvo ieškota ir ieškoma ryšių su kitomis užsienio lietuvių organizacijomis. "Labdaros" draugijai padėjo dr. Vydūno šalpos fondas ir "Žiburėlio" draugija. Taip pat aukų atsiuntė Niu-jorko lietuvių evangelikų parapija, šios parapijos Moterų Ratelis, Niu-jorko Mažosios Lietuvos Bičiulių draugija ir kt.

Minint neilgą, bet kūrybingą "Labdaros" draugijos jubiliejų, reikia taip pat pabrėžti, kad pasiekti darbo vaisiai yra ne tik valdybos, bet ir visų lietuvių bendras darbas, savo aukomis ir pastangomis prisidėjusių prie taip svarbios veiklos. Ir kuo daugiau mūsų išeivių visuose pasaulio kampuose prisidės prie bendro darbo — mūsų jaunimo išmokslinimo, tuo pilnesnės bus mūsų inteligentijos gretos. O pilnos mūsų gretos yra tautos ateitis.

GIMTASIS ŽODIS

AR GALIMA PRIEITI IŠVADOS IR TURĖTI ĮTAKOS Į KĄ NORS?

Ne, negalima. Galima tik prieiti išvadą ir turėti *įtaką kam nors*. Po veiksmazodžio *prieiti* paprastai vartojamas galininkas, o ne kilmininkas, pvz.: *Jis priėjo liepto galą. Priėjau didelę upę*. Niekas šiuose sakiniuose nepavartotų kilmininko, tad ir *priėjau išvados* yra neteisingas pasakymas, čia reikia sakyti *priėjau išvadą*. Yra visai kitas dalykas, kai po *prieiti* vartojamas pilnio kilmininkas (taip jį vadina J. Jablonskis), pvz.: *Priėjo pilna troba žmonių*. Čia *priėjo* reiškia *prisirinko*. Šis, anot J. Jablonskio, pilnio, arba daugybės, kilmininkas vartojamas visai kitam reikalui — pilniui arba daugybei išreikšti.

Turėti įtakos į ką nors — taip pat netaisyklingas pasakymas, reikia sakyti: *Turėti įtaką kam nors*. Tad yra netaisyklingi tokie sakiniai: *Mokykla turi didelės įtakos į mokinius. Maistas turi didelės įtakos į žmonių sveikatingumą*. Juos reiktų taip pataisyti: *Mokykla turi (arba daro) didelę įtaką mokiniams. Maistas turi didelę įtaką žmonių sveikatingumui*.

DAŽNIAU VARTOKIME U Ž U O T

Kaip reiktų išsireikšti, norint pasakyti, kad kas nors yra daroma ne taip, kaip turėtų būti daroma? Tokiais atvejais dažnai yra pasakoma arba parašoma: *Vietoj to, kad dirbtų, jis išėjo pasivaikščioti. Mokiniai, vietoj to, kad studijuotų, pradėjo išdykauiti*. Tokie nesklandūs sakiniai, tur būt, yra atsi-

radę, pažodžiui verčiant panašias slaviskąsias konstrukcijas. Kartais pasakoma dar blogiau, netaisyklingai pavartojant veiksmazodžio bendratį, pvz.: *Vietoj peikti esamą padėtį, mes turėtume stengtis ją pagerinti savo darbu*. Visus šuos minėtus sakinius daug sklandžiau ir paprasčiau galėtume taip pasakyti: *Užuoat dirbęs, jis išėjo pasivaikščioti. Mokiniai, užuoat studijavę, pradėjo išdykauiti. Užuoat peikus esamą padėtį, mes turėtume stengtis ją pagerinti savo darbu*. Šitas žodelis *užuoat* mūsų per dažnai pamiršamas, bet jis gali būti labai naudingas tiek sklandesniam kalbos stiliui, tiek sakinio taisyklingumui.

ŽINOTI, MOKĖTI, PAŽINTI

Šių trijų veiksmazodžių reikšmė yra skirtinga, bet kai kurie žodį *žinoti* vartoja ten, kur būtinai reiktų žodžio *mokėti* arba *pažinti*, pvz.: *Jisai žinojo* (= *mokėjo*) *penkias kalbas. Aš jį labai gerai žinau* (= *pažįstu*). *Mokinys nežinojo* (= *nemokėjo*) *pamokos*. Minėtais atvejais jokia būdu negalima vartoti žodžio *žinoti*, nes jis vartojamas tik tada, kai yra žinoma apie kokį nors įvykį, apie jo buvimą, pvz.: *Aš žinau, kad jis moka penkias kalbas. Tu žinai, kad aš jį pažįstu. Mokytojas žinojo, kad mokinys nemokėjo pamokos*.

REIKŠMĖ IR PRASMĖ

Nors šie du žodžiai nėra sinonimai, bet tiek raštuose, tiek šnekamojoje kalboje jie dažnai yra maišomi. Ne visai aiškiai juos atskiria ir žodynai. Pvz. P.

Skardžiaus "Lietuvių kalbos vadove" sakoma, kad prasmė yra "loginė dalyko esmė (angl. sense, meaning, import; pranc. sens; vok. Sinn): *Žmonių pasakymai ne vienoda prasme suprantami; Šie poeto žodžiai turi labai gilią prasmę (yra prasmingi).* Reikšmė — dalyko vertingumas kuriam kitam dalykui (angl. signification, meaning; pranc. signification, importance; vok. Bedeutung): *Lietuvių tautinės kultūros reikšmė pasauliui yra nemaža; Žodžių reikšmės yra nepastovios.*

"Dabartinės lietuvių kalbos žodyne" aiškinama, kad prasmė yra "vidinis, loginis turinys: *Perkeltinė žodžio prasmė; arba tikslas, pagrindas: Ar čia buvo prasmės taip daryti? Gyvenimo prasmė.* Reikšmė — tai, kas ką reiškia: *Šio žodžio reikšmė ne visai aiški; arba svarba: Tai didelės reikšmės dalykas.*

Niedermanno žodyne *prasmė* vokiškai verčiama "Sinn, Bedeutung", o *reikšmė* tik "Bedeutung".

Tad iš šių žodynų aiškinimų galime bent apytikriai suprasti, ką šie žodžiai reiškia, bet vis dėlto dar lieka neaiškumų. Galima sakyti, kad šie du žodžiai dalinai yra panašūs, dalinai visai skirtingi. *Prasmė* yra, kaip jau minėta, loginė dalyko esmė, pvz.: *Kokia yra žmogaus gyvenimo prasmė? Jo mintys turi gilią prasmę. Kasdieniuose įvykiuose jis vis ieško filosofinės prasmės. Skiriamieji ženklai geriau padeda suprasti sakinio prasmę. Tai reikia suprasti perkeltine prasme.* Kartais šiuo veiksmažodžiu nusakoma veikimo tikslas, paskirtis, pagrindas, pvz.: *Tai neturi jokios prasmės* (angl. *It makes no sense*). *Jam nebuvo jokios prasmės ten važiuoti. Nėra prasmės su tavim ginčytis.*

Reikšmė — kai norime nurodyti, ką koks dalykas žymi, reiškia, pvz.: *Žalia spalva reiškia viltį, žodžio tikro-*

J. Prapuolenis

Kalėdos

ji reikšmė visuomet išryškėja iš konteksto. Kartais šis veiksmažodis vartojamas, norint pažymėti kokio nors dalyko svarbą, vertingumą, pvz.: *Praeities pažinimas turi didelę reikšmę kiekvienam žmogui. Tai didelės reikšmės įvykis.*

Tad iš pavyzdžių matome, kad šie du žodžiai yra skirtingi, jie nėra sinonimai, bet vis dėlto kartais jų reikšmės yra gana artimos ir ne visada yra

ATGARSIAI

KALBOS SKYRIUS

Gauname daug laiškų, labai giriančių naujai įvestą kalbos skyrių — "Gimtąjį Žodį". Čia jų nespausdiname, nes beveik visur kartojasi tos pačios mintys, kurios buvo išspausdintos ko-vo mėn. numeryje. Tuos pagyrimus girdėti mums labai malonu, bet nemalonu nuolat girdėti radijo pranešimuose ir viešose kalbose vis kartojant tas pačias grubias klaidas, apie kurias jau esame rašę "Laiškų Lietuviams" kalbos skyriuje. Jeigu tas klaidas daro paprasti, mažai mokyti žmonės, tai niekas dėl to daug nesijaudins, bet kad jas vis kartoja lituanistinių mokyklų mokytojai, rašytojai ir teatro artistai, tai yra gėda.

AR "LAIŠKAI LIETUVIAMS" TURĖTU SU KUO NORS JUNGTI?

Kai kas dar ir dabar pasako ar parašo, kad mes turime per daug laik-

raščių ir žurnalų. Būtų geriau, kad kai kurie susijungtų. Kartais ir "Laiškams Lietuviams", patariama jungtis su kitais žurnalais. Bet su kokiais? Apie tuos susijungimus dažniausiai kalba tie žmonės, kurie šių žurnalų neskaito ir jų specifinio pobūdžio nesupranta. Čia jiems atsako "Laiškų Lietuviams" ilgametis skaitytojas ir dabartinis redakcijos narys Vaclovas Kleiza. Jo nurodyti trys "momentai" išskiria "Laiškus Lietuviams" iš kitų žurnalų, tad jiems su kuo nors jungtis ir atsisakyti šio savo specialaus pobūdžio būtų tikras nusikaltimas. Bet jeigu kuris nors kitas žurnalas panorės prie "Laiškų Lietuviams" prisijungti ir jiems padėti dar geriau plėtoti savo pasirinktą liniją — mielai priimsime.

Redakcija

Žiūrint į mūsų spaudą išeivijoje, prisimena Pietų Amerikos socialinė struktūra. Joje randame dvi pagrindines klases: tur-

lengva nustatyti jų vartojimo ribą, pvz. sakoma: **pavartoti žodį perkeltine reikšme** ir **perkeltine prasme**.

RADIO AR RADIJAS?

Kai šis žodis vartojamas savarankiškai, nesujungtas su kitu, tai sakoma **radijas**, pvz. **aš klausau radijo, girdėjau per radiją, nusipirkau radijo aparatą**, bet kai jis yra tik pirmasis sudurtinio žodžio dėmuo, tai vartojama **radio**, pvz. **radioaktyvumas, radiochemija, radiofizika** ir pan.

PORA NEVARTOTINU ŽODŽIU

Labai daug kas pasako ar parašo: **neužilgo ateisiu, neužilgo bus pavasaris, neužilgo tai paaiškės**. Tai yra visiškai lietuvių kalboj nevartotinas slavizmas; užuot sakius **neužilgo**, minėtuose sakiniuose turime vartoti **netrukus, greitai** arba **tuoj**.

Bujoti taip pat yra slavizmas, jo vietoje galime vartoti **klestėti, augti, tarpiti**. Deja, tą nevartotiną **bujoti** net nemaža mūsų rašytojų vartoja savo raštuose.

K. Daugėla

Žiema

tinguosius ir vargšus. Panašumo yra ir lietuviškoje spaudoje: vienoje pusėje turime laikraščius (dažniausiai pataikaujančius tam tikrai žmonių grupei), kurie savo turiniu ne visuomet pasiekia vidutiniškumo ribą (nežinia, ar tai yra spaudos infliacijos pažymys, ar mūsų išsisėmimo ženklas). Kitoje pusėje matome vieną kitą intelektualinio - kultūrinio lygio žurnalą, skirtą gana siauram skaitytojų rateliui.

Šitokioje padėtyje, sakyčiau, „Laiškai Lietuviams“ atstovauja tam tikrą vidurio kryptį, ieškodami balanso tarp įvairaus išsilavinimo ir įvairių pažiūrų skaitytojų. Tai nereikia, kad „L. L.“ neturėtų savo ideologijos bei pasaulėžiūrinės krypties. Ji aiškiai nubrėžta ir atžymėta krikščioniškosios meilės gairėmis.

Iš to išplaukia ir antrasis momentas, būdingas „Laiškams Lietuviams“ — tai visuotinesnis problemų nagrinėjimas ir neužsidarymas tik savo siaurame ir kartais per daug šovininistiniame kiaute. Čia

randa vietas ir tie klausimai, kurie šandien taip skaudžiai degina tiek plačiojo pasaulio, tiek šio krašto sąžinę. Atseit, „L. L.“ yra atviri toms mintims, kurios mums ir visai žmonijai turi rūpėti ir yra labai svarbios.

Ir pagaliau trečiasis momentas, kuris, mano supratimu, taip pat yra labiau savitas „Laiškams Lietuviams“, negu kuriam kitam žurnalui ar laikraščiui — tai nesistengimas primesti kurios nors nuomonės ar siauros linijos savajam skaitytojui. Iškeliama problema ar faktas, jie pateikiami skaitytojui, duodama progos kiekvienam tuo klausimu pasisakyti, o sprendimas dažnai paliekamas kiekvieno asmeniškam svarstymui. Šiuo atžvilgiu „L. L.“ yra tam tikras unikumas mūsų spaudoje. Šie trys momentai ir duoda „Laiškams Lietuviams“ tokį skirtingą pobūdį, kuris yra labai svarbus mūsų gyvenimo bei spaudos pusiausvyrai išlaikyti.

Vaclovas Kleiza

Gerbiamasis Redaktoriau,

Buvo malonu gauti naują "L. L." numerį. Tikimės, kad jie išsivystys į populiariausią mūsų bendruomenės intelektualinės minties žurnalą, kuris nepabėgs nė nuo mūsų religinės praktikos problemų. Buvo ypač malonu skaityti vertingą ponios Kizienės straipsnį, iškeliantį viešumon mūsų religinės bendruomenės skaudulius parapijose. Šios problemos yra pačios skaudžiausios, bet atsiranda labai maža žmonių, turinčių drąsos ir nuoširdumo jas paliesti. Katalikiškoji spauda nuo jų slepiasi, nors ji kaip tik turėtų drąsiai kelti mūsų religinio gyvenimo negeroves visuomenėje. Manychiau, kad tai yra pirminė katalikiškosios spaudos pareiga. Slėpdami mūsų gyvenimo vėžius, mes ne tik jų nešaliname, bet sukuriame sąlygas dar labiau jiems tarpti. Nemaunau, kad tokia būtų krikščionybės dvasia.

A. Regis

Gerb. Redaktoriau,

"Laiškais Lietuviams" esu labai patenkintas. Kai tik šį žurnalą gaunu, tuojau perskaitau. Viskas labai įdomu. Jis ne tik sužavi skaitytoją savo turiniu, bet ir išorine išvaizda. Tokį žurnalą ne gėda parodyti ir amerikiečiui ar kitos tautybės asmeniui. Perskaitęs jų neišmetu, bet renku. Peržiūrėjęs praėjusių metų numerius, pamačiau, kad man trūksta lapkričio mėn. numerio. Matyt, kur nors dingo. Labai prašyčiau man jį prisiųsti, už ką esu iš anksto dėkingas.

Jus gerbiąs P. Matekūnas

Mielasis Skaitytojai,

Jums ir visiems kitiems, kurie tuo pačiu reikalu į redakciją kreipiasi, pranešame, kad 1969 m. paskutinis numeris buvo dvigubas, jis buvo skirtas lapkričio ir gruodžio mėnesiams. Tai buvo pažymėta antrame viršelio puslapyje.

Redakcija

LIETUVIŲ FOTO ARCHYVO KONKURSO LAIMĖTOJAI

A. Nuotraukų grupė:

I vieta — J. Prapuolenis (Žuvėdros),

II vieta — K. Daugėla (Planas),

III vieta — V. Kaulius, S.J. (Ribotumai).

Skaidrių grupė:

I vieta — J. Prapuolenis (Kalėdos),

II vieta — A. Jelionis (Ramybė),

III vieta — J. Šablauskas (Ruduo).

Taip pat už nuotraukas arba už skaidres pagyrimus gavo: J. Prapuolenis, A. Jelionis, K. Daugėla, J. Šablauskas, G. Valiūnienė, J. Kasakaitis.

Šis "Laiškų Lietuviams" numeris yra iliustruotas konkurse premijuotomis ar atžymėtomis nuotraukomis bei skaidrėmis.

“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” KONKURSAS

Dvidešimtmečio proga “Laiškai Lietuviams” skelbia straipsnio konkursą suaugusiems ir jaunimui. Suaugusiųjų konkursui paskirta tema: KURIUO KELIU PASUKTI Į KŪRYBINGĄ IR VIENIN-
GĄ DARBĄ (socialiniu, kultūriniu ir politiniu atžvilgiu). Jaunimo konkursui skiriama tema: JAUNIMAS DABARTY IR ATEITY (koks mūsų jaunimas yra dabar, ką jis vertina, ko siekia, kokia nu-
matoma jo ateitis).

Suaugusiųjų konkurse gali dalyvauti visi, o jaunimo konkurse — moksleiviai ir studentai. Konkursui skirti straipsniai turi būti ne ilgesni kaip 3000 žodžių. Autorius pasirašo slapyvardžiu, i atskirą vokelį įdeda savo tikrąją pavardę, adresą ir telefoną, vo-
kelį užlipina ir drauge su straipsniu atsiunčia redakcijai iki šių
metų birželio mėn. 30 dienos.

Suaugusiems yra skiriamos trys premijos: I — 100 dol., II — 75 dol., III — 50 dol. Jaunimo konkursui taip pat skiriamos trys premijos: I — 50 dol., II — 30 dol., III — 20 dol. Žinoma, jaunimas, jeigu nori, gali dalyvauti ir suaugusiųjų konkurse. Abiems kon-
kursams bus dvi atskiros vertinimo komisijos, kurios bus paskelb-
tos vėliau.

Konkursui atsiųsti straipsniai tampa redakcijos nuosavybe ir gali būti spausdinami “Laiškuose Lietuviams”. Nespausdinti straipsniai bus gražinti autoriams.

Plačiau apie konkursą yra paaiškinta “L. L.” vasario mėn. nu-
meryje.

ATSIUSTA PAMINĖTI

Kun. Petras Butkus. TAUTŲ ŠVENTOVĖSE. Kelionių išpūdžiai. Išleido Gintaras, Sidney, Australija, 1970 m. 390 psl., kaina 3.75 dol. įdomiai parašyti autoriaus kelionių aplink pasaulį išpūdžiai.

LIETUVIAI ARGENTINOJE. 1918-1968 m. sukakties proga išleis-
tas didelio formato almanachas apie Argentinos lietuvių gyven-
imą. Išleido Rosario Lietuvių Bendruomenė 1968 m. 216 psl., kaina 3 dol.

Broniaus Budriūno Kūriniams Leisti Fondo naujai išleisti muzikos veikalai. I. Giesmės chorui: 1. “I Šventąją Motiną” — St. ir Pr. Žukauskų lėšomis, 2. “Neapleiski Mūsų” ir 3. “Viešpaties Malda” —

A. Budginienės lėšomis, 4. “Malda” — Pr. Baltakio lėšomis. II. So-
lo dainos: 5. “Mieguželio Noriu” — E. ir J. Swetiku lėšomis, 6. “Išauš Pavasaris” — dr. J. Jurgilo lėšomis. Baltic Federation of
Canada leidinys “Rise My Ringing Word” iš veikalo “The Baltic
Story”, daina Broniaus Budriūno. Šios gaidos gaunamos adresu:

B. B. K. L. Fondas, 2620 Griffith Park Blvd., Los Angeles, Calif.
90039.

LITUANUS, Vol. XV, No. 3. Redaguoja Antanas Klimas ir Ignas K. Skrupskelis. Šiame numeryje rašoma apie kai kurias lietuvių kalbos problemas ir apie mokslo simpoziumą. Numeris iliustruo-
tas dail. Zitos Sodeikienės darbais.